

The Role of Institutions in Entrepreneurship Development in Line with the General Policies of National Production and Employment

Javad Zahmatkesh Momtaz¹ , * Hasan Afrakhteh² , Vahid Riahi³

1. PhD Student in Human Geography, Faculty of Geographical Sciences, Kharazmi University, Tehran, Iran

2. Professor, Department of Human Geography, Faculty of Geographical Sciences, Kharazmi University, Tehran, Iran

3. Associate Professor, Department of Human Geography, Faculty of Geographical Sciences, Kharazmi University, Tehran, Iran

Use your device to scan
and read the article online

Citation: Zahmatkesh Momtaz, J., Afrakhteh, H., & Riahi, V. (2024). The Role of Institutions in Entrepreneurship Development in Line with the General Policies of National Production and Employment. *Quarterly Journal of The Macro and Strategic Policies*, 12(46), 302-338. [https://doi: 10.30507/jmsp.2023.407284.2611](https://doi.org/10.30507/jmsp.2023.407284.2611)

 [https://doi:10.30507/jmsp.2023.407284.2611](https://doi.org/10.30507/jmsp.2023.407284.2611)

20.1001.1.23452544.1403.12.46.4.7

Funding: See Page 335

Received: 2023/07/17

Accepted: 2023/09/23

Available Online: 2024/06/21

Article Type: Research paper

Keywords:

Entrepreneurship development, Karaj county, Institutional factors, Nesa rural area.

Abstract

A key requirement for fostering entrepreneurship is addressing the role of institutional factors in local policymaking and governance, which can enhance efficient property rights and support the development of economic enterprises in rural areas. Accordingly, this study aims to identify the institutional variables influencing entrepreneurship in the rural area of Nesa, located in Karaj County. This research is both fundamental and applied in nature, employing a descriptive survey design for data collection. The statistical population consists of residents from the rural area of Nesa in Karaj County, with a sample of 216 individuals selected using Cochran's formula and random sampling. A researcher-designed questionnaire was used as the primary data collection tool. The data were analyzed using confirmatory factor analysis, one-sample t-tests, and Friedman's ranking test. The findings indicate that self-employment, primarily through small family businesses and lacking innovation, is the dominant form of entrepreneurial activity. The overall average of seven institutional factors influencing rural entrepreneurship—namely property rights, reward systems, economic stability, transaction costs, litigation costs, transparency and accountability, and the education and skills training system—was 2.16, below the expected average. Litigation costs recorded the highest average (2.37), followed by transaction costs (2.25), while economic stability had the lowest average (1.94). These findings suggest that the entrepreneurship landscape is suboptimal, necessitating the reorganization of institutional structures to align with national production and employment policies.

* **Corresponding author:**

Hasan Afrakhteh, PhD

Address: Kharazmi University, Tehran

Tel: +98(912)6437139

Email: Afrakhteh.khu.ac.ir

Extended abstract

Introduction

Over the past two decades, the concept of rural entrepreneurship has undergone fundamental transformations, both in terms of methodology and core principles. This evolution emphasizes the role of humans in economic development, shifting the perception of space from a static physical location to a dynamic system of interrelations encompassing the activities of local and social actors as well as institutional capital. As such, acknowledging the role of rural entrepreneurship in the development of local economies becomes essential, as it fosters the creation and growth of small economic enterprises in rural areas, driving their economic prosperity. The nature of activities, the sustainability of operations, and the impact quality of these small enterprises are shaped by two fundamental approaches. The first approach integrates these enterprises into the local economy, and when supported by an effective institutional framework and robust property rights, they promote productive entrepreneurship and foster economic prosperity in rural areas. Conversely, the second approach positions these enterprises merely within rural areas, exploiting local resources without offering significant benefits to the local population. Such conditions lead to the disintegration of rural economies, diminishing the significance of local material and capital flows while encouraging the unsustainable exploitation of rural resources. Thus, the quality of the institutional framework plays a pivotal role in determining whether entrepreneurial activities in rural areas are productive or non-productive. Research on the role of institutions in fostering entrepreneurship in rural areas highlights how these regions offer unique opportunities and incentives for various forms of production. Consequently, enhancing production, employment, and the expansion of economic enterprises in rural areas necessitates the establishment of an appropriate framework for resource allocation. This underscores the importance of identifying and leveraging effective institutional variables to elevate the level of entrepreneurship in these areas.

Methodos

This study is both fundamental and applied in its purpose, and descriptive in its methodology. The statistical population of this study includes 1,678 households residing in

the Nesa district of Karaj County, selected through random sampling. Using the Cochran formula ($d = 0.05$, $p = 0.8$, $q = 0.2$), the sample size was determined to be 216 participants. The research employed a custom-designed questionnaire composed of two main sections. The first section contains twenty questions aimed at gathering individual and demographic data from the residents. The second section, comprising 102 questions, focuses on institutional factors influencing rural entrepreneurship development. These questions were derived from Persian and international sources and validated by three experts. Following expert feedback and adjustments, the study identified seven components and twenty key institutional indicators relevant to rural entrepreneurship development. The study employed confirmatory factor analysis to assess the questionnaire's validity using factor loadings and average variance extracted (AVE) indices. Reliability was evaluated through Cronbach's alpha and composite reliability tests. The measurement model for institutional factors influencing rural entrepreneurship development was constructed using t-statistic and standard factor loading modes in Smart PLS (version 3). A one-sample t-test evaluated the current role of institutional factors in entrepreneurship development, while the Friedman ranking test compared their relative importance.

Results and Discussion

This study focuses on identifying the institutional variables that influence entrepreneurship in the Nesa rural area of Karaj County. The research is grounded in the theory of institutional entrepreneurship, which posits a bidirectional relationship between institutions and entrepreneurial activities. A review of the literature and theoretical foundations identified seven components and twenty key institutional indicators for entrepreneurship development.

The findings indicate that the current institutional structure is inadequate, failing to provide the necessary prerequisites for entrepreneurship in the study area. Research on entrepreneurship in the Nesa rural area reveals poor conditions, with rural businesses primarily focused on providing minimal family livelihoods. These activities cannot compete with urban manufacturing industries and are typically limited to family employment with minimal investment.

Further research highlights the absence of innovation in rural entrepreneurial activities in the Nesa area, particularly in creating and disseminating new products or introducing novel production methods. A comparative study of this area with other parts of the country, considering historical structures and social, economic, and institutional conditions, reveals that entrepreneurial activities have failed to provide adequate rewards for producers and economic actors. This failure undermines innovation, the division of labor, and the creation of added value for residents.

Violations of property rights and increased asset exchange costs discourage entrepreneurship as a societal value. Institutional uncertainties further disrupt production and employment processes, preventing the emergence of productive entrepreneurship.

Conclusion

The questionnaire results clearly demonstrate the weak and ineffective role of institutional factors in rural areas. Scores evaluating institutional factors, including legal and regulatory dimensions such as business environment support and law enforcement, were consistently below average. This underscores the inadequate enforcement of property rights in rural areas under the current institutional structure.

The lack of institutional support for talented and innovative individuals has amplified the role of brokers and intermediaries in the eyes of local residents. These conditions elevate asset exchange costs, effectively eliminating opportunities for productive entrepreneurship.

A structure that lacks transparency and heightens asset exchange risks deters investment in rural areas. The unpredictability of the rural business sector undermines long-term planning and sustainable economic activities, highlighting the need for comprehensive institutional reforms to foster a supportive entrepreneurial environment.

نقش نهادها در توسعه کارآفرینی در راستای سیاست‌های کلی تولید ملی و اشتغال

جواد زحمت‌کش ممتاز^۱، * حسن افراخته^۲، وحید ریاحی^۳

۱. دانشجوی دکتری، رشته جغرافیای انسانی، دانشکده علوم جغرافیایی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران
 ۲. استاد، گروه جغرافیای انسانی، دانشکده علوم جغرافیایی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران
 ۳. دانشیار، گروه جغرافیای انسانی، دانشکده علوم جغرافیایی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران

 20.1001.1.23452544.1403.12.46.4.7

چیکید

تاریخ دریافت: ۲۶ تیر ۱۴۰۲
 تاریخ پذیرش: ۱ مهر ۱۴۰۲
 تاریخ انتشار: ۱ تیر ۱۴۰۳

نوع مقاله: علمی - پژوهشی

کلیدواژه‌ها:

توسعه کارآفرینی، شهرستان کرج، عوامل نهادی، ناحیه روستایی نسا.

یکی از ضرورت‌های اصلی در توسعه کارآفرینی، توجه به نقش عوامل نهادی در سیاست‌گذاری و حکمرانی محلی است که می‌تواند ضمن حمایت از حقوق مالکیت کارا، زمینه را برای توسعه نگاه‌های اقتصادی در مناطق روستایی فراهم آورد. بر این اساس، هدف از پژوهش حاضر، شناسایی متغیرهای نهادی مؤثر در کارآفرینی ناحیه روستایی نسا در شهرستان کرج است. تحقیق حاضر براساس هدف، بنیادی و کاربردی و از نظر روش گردآوری داده‌ها، توصیفی از نوع پیمایشی است. جامعه آماری پژوهش راساکنان دهستان نسا در شهرستان کرج تشکیل می‌دهند که براساس روش نمونه‌گیری تصادفی و فرمول کوکران، ۲۱۶ نفر انتخاب شدند. ابزار پژوهش پرسش‌نامه محقق ساخته است. برای تحلیل داده‌ها از روش آماری تحلیل عاملی تأییدی، آزمون T تک‌نمونه‌ای و آزمون رتبه‌بندی فریدمن استفاده شده است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد خوداشتغالی با رویکرد کسب‌وکارهای خرد خانوادگی و فاقد نوآوری، فعالیت غالب کارآفرینی بوده است. میانگین کل هفت عامل نهادی مؤثر در توسعه کارآفرینی روستایی، از جمله حقوق مالکیت، نظام پاداش‌ها، ثبات اقتصادی، هزینه مبادله، هزینه دادرسی، شفافیت و پاسخ‌گویی، و نظام آموزشی و مهارت‌آموزی، برابر با ۲/۱۶ است که کمتر از مقدار متوسط است. بالاترین میانگین را مؤلفه هزینه دادرسی با میانگین ۲/۳۷ و هزینه مبادله با میانگین ۲/۲۵ داشتند و کمترین میانگین به مؤلفه ثبات اقتصادی با ۱/۹۴ اختصاص داشت. با توجه به این یافته‌ها، وضعیت کارآفرینی مناسب نیست و لازم است ساختار نهادی در راستای سیاست‌های تولید ملی و اشتغال سازمان‌دهی شود.

* نویسنده مسئول:

دکتر حسن افراخته

نشانی: تهران، دانشگاه خوارزمی

تلفن: +۹۸(۹۱۲)۶۴۳۷۱۳۹

پست الکترونیک: Afrakhteh.khu.ac.ir

۱. مقدمه^۱

در اقتصاد جهانی، کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه با چالش‌های رشد اقتصادی متفاوتی مواجه شده‌اند. طبق گزارش شاخص کارآفرینی جهانی (EGI)، کشورهای توسعه‌یافته، با وجود افزایش میزان سالمندی، به افزایش بهره‌وری اقتصادی برای حفظ استانداردهای زندگی کنونی بیشتر تمایل دارند. هم‌زمان کشورهای در حال توسعه باید تا سال ۲۰۵۰، بیش از سه میلیارد شغل جدید برای جمعیت جوان خود ایجاد کنند (Acs, Autio & Szerb, 2014). تحقیقات نشان می‌دهد اهمیت کارآفرینی، به‌عنوان عامل کلیدی، به‌خصوص در زمینه چالش‌های بهره‌وری پایدار در اقتصادهای توسعه‌یافته به رسمیت شناخته شده است؛ حال آنکه اقتصادهای در حال توسعه برای یافتن مؤثرترین راه به منظور ادغام جمعیت‌های با رشد شتابان خود در توسعه اقتصادی تلاش می‌کنند (ibid.). کارآفرینی به‌مثابه «عوامل انگیزه‌محور» تعریف می‌شود که تغییرات اقتصادی را از طریق شرکت‌های جدید نوآور ایجاد می‌کنند (Naudé, 2011). تجارب تاریخی نیز گواه آن است که کارآفرینان تأثیر مهمی در فعالیت‌های اقتصادی در سطح ملی و محلی دارند و با گسترش و ایجاد آن در سطح منطقه‌ای، افزایش ثروت و درآمدهای محلی، پیوند اقتصادهای محلی با اقتصادهای بزرگ‌تر و اقتصاد جهانی را فراهم می‌کنند (Henderson, 2002).

بر این اساس، توجه به نقش کارآفرینی روستایی در توسعه اقتصادهای محلی گریزناپذیر می‌نماید؛ زیرا توسعه کارآفرینی روستایی موجب ایجاد و گسترش بنگاه‌های کوچک اقتصادی در مناطق روستایی می‌شود و زمینه شکوفایی اقتصادی مناطق روستایی را فراهم می‌آورد (McE- chery & Peloni, 2006). بنابراین نوع فعالیت، تداوم استقرار و کیفیت اثرگذاری این بنگاه‌های کوچک اقتصادی حاصل دورویکرد اساسی است. در رویکرد اول، این بنگاه‌ها در اقتصاد محلی تعبیه شده‌اند و اگر بستر نهادی برای توسعه فعالیت‌های کارآفرینانه مهیا شود و از حقوق مالکیت کارا حمایت کند، موجب کارآفرینی مولد و شکوفایی اقتصادی در مناطق روستایی می‌شوند. در رویکرد دوم، این بنگاه‌ها فقط در فضای روستایی قرار دارند و صرفاً از منابع روستا استفاده می‌کنند و به مردم محلی سودی نمی‌رسانند. این شرایط به‌ازهم‌گسیختگی اقتصاد مناطق روستایی منجر می‌شود و جریان‌های محلی مواد و سرمایه را کم‌اهمیت می‌سازند که خود، موجب بهره‌برداری غیرعقلایی از منابع روستایی می‌شود (Korsgaard, Müller & Tanvig, 2015). بدیهی است که این امر باعث ناامنی حقوق مالکیت در مناطق روستایی خواهد شد (رضاقلی، ۱۳۹۸)؛ زیرا نقش مردم محلی در سازمان‌دهی فعالیت‌های کارآفرینانه نادیده گرفته می‌شود و سرمایه‌گذاری‌های کارآفرینان ارتباط مستقیمی با رفاه و توسعه روستایی نخواهد داشت و از سوی دیگر به‌علت استفاده ارزان از زمین و منابع روستا (Korsgaard et al., 2015) غارت منابع

۱. پژوهش حاضر برگرفته از رساله دکتری نویسنده اول (جواد زحمت‌کش ممتاز)، گروه جغرافیای انسانی دانشکده علوم جغرافیایی دانشگاه خوارزمی تهران است.

2. Global Entrepreneurship and Development Index

روستایی شدت بیشتری خواهد گرفت. در این فرایند، تقسیم کار و تخصص‌گرایی مفهومی نخواهد داشت و موجب می‌شود سنت‌ها و ارزش‌های محلی که در قالب تجارب زیسته و یادگیری‌ها و تجارب بین‌نسلی ایجاد شده است، از بین برود. بر این اساس، نقش دولت و نظام قضایی برای حمایت از جامعه محلی روستایی حائز اهمیت است؛ زیرا در جایگاه شخص بی‌طرف می‌تواند بر اجرای قراردادهای حوزه کسب‌وکار روستایی نظارت کند. اگر بی‌طرفی دولت و نظام قضایی در اجرای قرارداد تضمین نشود، باعث افزایش هزینه مبادله دارایی‌ها می‌شود و حقوق مالکیت را ناکارآمد می‌کند (رضاقلی، ۱۳۹۸). بنابراین محققان توسعه روستایی به خطر جوامع دولایه‌ای اشاره کرده‌اند؛ به این معنا که اگر فضاهای روستایی با فعالیت‌های کارآفرینانه غیرمولدی که در جوامع محلی جاسازی نشده‌اند تسخیر شوند، با طرد اجتماعی مردم بومی روستایی و طبقات پایین جامعه مواجه می‌شود (Korsgaard et al., 2015).

بر این اساس، کیفیت بستر نهادی در شکل‌گیری فعالیت‌های کارآفرینانه مولد و غیرمولد در مناطق روستایی بسیار اثرگذار است و اگر هدف، ایجاد فعالیت‌های کارآفرینانه مولد است، باید کیفیت نهادها بهبود یابد. نتایج مطالعات داگلاس نورث^۳ (1990, 1994, 2005) و ویلیام بامول^۴ (1990) نشان داده است که بین محیط نهادی و توسعه کارآفرینی رابطه مستقیم وجود دارد. براساس نظر نورث (1990)، نهادها، قواعد بازی در جامعه‌اند. اگر قواعد بازی از طریق فعالیت‌های غیرسازنده امکان‌پذیر شود، طبیعی است که کارآفرینان انگیزه کمتری برای ورود به فعالیت‌های تولیدی خواهند داشت. بر این اساس، بامول (1990) کارآفرینی را به سه نوع مولد، غیرمولد و مخرب تقسیم می‌کند. نهادهای ضعیف رسمی و غیررسمی رفتارهای فرصت‌طلبانه را تقویت خواهند کرد. از آنجا که فقدان قواعد روشن بازی و عدم اطمینان، برای مردم انگیزه ایجاد خواهد کرد که از تمام فرصت‌ها به نفع خود استفاده کنند، در چنین محیط نهادی، جست‌وجوی رانت و فساد (کارآفرینی بی‌حاصل و مخرب) فعالیت‌های اقتصادی غیرمولد را رونق خواهد داد (Samadi, 2019). در همین راستا، نورث معتقد است نهادهایی که حقوق مالکیت را تعریف و اجرا می‌کنند، بر عملکرد اقتصادی تأثیر می‌گذارند، بازارها را تقویت می‌کنند و تجارت و سرمایه‌گذاری در تولید و روش‌های سازمانی جدید را تشویق می‌کند، زیرا هزینه‌های مبادله و عدم اطمینان ناشی از مبادله را کاهش می‌دهند. به این ترتیب، نظریه رشد بدون نظریه نهادها ناقص است. اجرای حقوق مالکیت در اقتصاد جدید که در آن «مالکیت» شامل طرح‌ها و ایده‌هایی است که به راحتی مصادره می‌شوند، اهمیت بیشتری دارد (North, 1990).

مسلماً ایجاد بستر نهادی کارآمد در راستای اعمال حاکمیت قانون امکان‌پذیر است. حاکمیت قانون به کارآفرینان اجازه می‌دهد مهارت‌ها و دانش منحصره‌فرد خود را بهینه کنند؛ زیرا همراه

3. Douglas North

4. William Baumol

با قانون مالکیت خصوصی، از فعالیت‌های غیرمولد خودسرانه و ناسازگار نهادها و افراد قدرتمند جلوگیری می‌کند. بنابراین بنیان نهادن پایه‌های فضای مطمئن و مناسب برای ایجاد کسب‌وکار، کارآفرینی را تشویق کند (Harper, 2003).

در این پژوهش، نقش نهادها در توسعه کارآفرینی ناحیه روستایی نسا بررسی شده است. این ناحیه به دلیل قرار گرفتن در محدوده توریستی جاده کرج به چلوس و داشتن وضعیت مناسب اقلیمی و محیطی، ظرفیت‌های فراوانی در حوزه‌های اقتصادی و اجتماعی در مناطق روستایی دارد. اما در سال‌های اخیر به علت بی‌توجهی به الزامات توسعه پایدار و اتخاذ نکردن چارچوب مناسب جهت اشتغال مناطق روستایی که مبتنی بر رهیافت کارآفرینی باشد، نتوانسته است شرایط مساعدی برای ماندگاری ساکنان نواحی روستایی فراهم کند. این مسئله به خصوص با تغییر گسترده کاربری اراضی کشاورزی، گسترش بی‌رویه شهرنشینی، نابودی هویت و ویژگی‌های اجتماعات محلی و روستایی، به توسعه نامتوازن منجر شده و فرایند تولید و اشتغال این ناحیه را با تهدید جدی مواجه کرده است.

در پژوهش حاضر، در راستای بندهای ۱۴ و ۲۰ سیاست‌های کلی تولید ملی و بندهای ۱ و ۵ سیاست‌های کلی اشتغال، نقش نهادها در توسعه کارآفرینی روستایی تبیین شده و ضمن شناسایی متغیرهای نهادی مؤثر در کارآفرینی روستایی، به تشریح عوامل اثرگذار در توسعه کارآفرینی نواحی روستایی از منظر نهادی پرداخته شده است. از آنجا که افزایش تولید و اشتغال و گسترش بنگاه‌های اقتصادی در مناطق روستایی نیازمند ایجاد بستر مناسب برای هدایت منابع است، ضرورت دارد متغیرهای نهادی مؤثر و ساختارهایی که تبیین آن‌ها باعث بهبود سطح کارآفرینی در مناطق روستایی می‌شود، شناسایی گردد. بنابراین سؤال اصلی تحقیق این است:

از منظر نهادی، چه عواملی در توسعه کارآفرینی روستایی اثرگذارند؟

۲. پیشینه تحقیق

حیدری ساریان (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان «نقش سرمایه اجتماعی در تقویت کارآفرینی در مناطق روستایی استان اردبیل» نشان داد سرمایه اجتماعی از مهم‌ترین ارکان تقویت کارآفرینی روستایی است و به‌طور قطع این عامل در فرایند کارآفرینی، ارتقای خلاقیت، ابتکار، نوآوری و ابداع مدیریت منابع و فعالیت جدید به منظور بهبود کارایی و بروز استعداد درونی روستاییان اثر خواهد داشت.

نتایج پژوهش زندیه، **صراف‌زاده قزوینی، عالم‌تبریز و سخدری (۱۳۹۹)** در مقاله «الگوی توسعه کارآفرینی روستایی مبتنی بر توانمندسازی شناختی و تبیین نقش محیط نهادی» نشان داد توسعه کارآفرینی روستایی صرفاً از طریق توسعه زیرساخت‌های عمرانی و عرضه خدمات اجتماعی

رخ نمی‌دهد، بلکه نیازمند اشتغال‌زایی درآمدزا برای روستاییان و تسریع توسعه فرهنگی آن‌ها از طریق توسعه ارزش‌های کارآفرینی روستایی و ارتقای «سواد کارآفرینی» روستائینان به کمک برنامه‌های آموزشی و ترویجی است تا به توسعه توانمندسازی شناختی و عاطفی آن‌ها بینجامد.

قاسمی، مهاجرانی و حقیقتیان (۱۳۹۹) در مطالعه «تأثیرات مؤلفه‌های اجتماعی و محیط نهادی بر توسعه کارآفرینی» به این نتیجه رسیدند که متغیرهای اعتماد اجتماعی، پیوند اجتماعی، مشارکت اجتماعی، حمایت اجتماعی، کیفیت قوانین و حقوق مالکیت، ثبات سیاسی دولت و کیفیت خدمات عمومی بر توسعه کارآفرینی کشاورزی مؤثرند. در بین متغیرهای محیط نهادی، متغیر ثبات سیاسی بیشترین توان پیش‌بینی تغییرات متغیر توسعه کشاورزی را دارد.

درابنستوت، نوواک و آبراهام^۵ (2003) در مقاله رشد و تأمین مالی کارآفرینی روستایی نشان دادند نقش سیاست‌گذاری کارآفرینی کمک به مناطق برای ایجاد «اکوسیستم کارآفرینی» است. در حال حاضر، طیف متنوعی از سیاست‌ها، برنامه‌ها و اقداماتی وجود دارد که به تشویق و حمایت از انواع کارآفرینی روستایی می‌پردازند. با این حال، بسیاری از شواهد حاکی از آن است که این سیاست‌های تشویقی و حمایتی اغلب قادر به رشد و توسعه کارآفرینی روستایی نیستند و لازم است در تدوین سیاست‌های حمایت از کارآفرینی روستایی بازنگری جدی شود.

استاتوپولو، سالتوپلاس و اسکوراس^۶ (2004) در مطالعه «کارآفرینی روستایی در اروپا»، نقش حکمرانی در توسعه کارآفرینی روستایی را واکاوی کردند. آن‌ها معتقدند حکمرانی فراتر از آن چیزی است که برای سازمان‌ها و مشاغل در یک منطقه اتفاق می‌افتد و ضرورت دارد مسائل مربوط به ظرفیت نمایندگی مناطق، سازمان‌ها و مشاغل خارج از منطقه بررسی شود تا راهبردهای هماهنگ‌تری تدوین گردد و اقدام جمعی به سمت اهداف خاص سازمان هدایت شود.

نورث و اسمالبنون^۷ (2006) با الهام از دیدگاه تکاملی گسترده از فرایند نوآوری شرکت‌ها در مناطق روستایی انگلستان، رفتار نوآورانه را در پنج بُعد شناسایی و اندازه‌گیری کردند که شامل نوآوری محصول و خدمات، توسعه بازار، روش‌های بازاریابی، فناوری فرایند و نوآوری و استفاده از فناوری اطلاعات در مدیریت می‌شود. در مقیاس اندازه‌گیری ۱ تا ۱۰ از کل فعالیت‌های نوآورانه، این نویسندگان دریافتند تعداد کمی از شرکت‌های روستایی بسیار نوآور وجود دارد.

لافونته، ویلانت و ریالپ^۸ (2007) در مقاله «تفاوت‌های منطقه‌ای در تأثیر الگوهای نقش: مقایسه فرایند کارآفرینی روستایی کاتالونیا»، به بررسی موانع نهادی مؤثر در توسعه کارآفرینی

5. Drabenstott, Novack & Abraham

6. Stathopoulou, Psaltopoulos & Skuras

7. North & Smallbone

8. Lafuente, Vaillant & Rialp

روستایی پرداختند و دریافتند حکمرانی ضعیف و وابسته به موانع اجتماعی - فرهنگی یکی از مهم‌ترین موانع نهادی است که مانع کارآفرینی روستایی می‌شود.

آورامنکو و سیلور^۹ (2010) در پژوهشی با عنوان «کارآفرینی روستایی: گسترش افق‌ها»، نیاز به بهبود اثربخشی حکمرانی روستایی را با نگاهی فراتر از تغییرات محلی در سیاست‌های کارآفرینی روستایی بررسی کردند و ضرورت تقویت کارآفرینی روستایی را با ایجاد و توسعه شاخص‌هایی برای گنجاندن در سیاست‌های حکمرانی روستایی مورد توجه قرار دادند.

فورتوناتو^{۱۰} (2014) در مقاله «حمایت از کارآفرینی روستایی»، بر نقش توسعه کارآفرینی روستایی، به‌عنوان جایگزینی امیدوارکننده برای توسعه اقتصادی سنتی، تأکید و به شواهدی اشاره کرد که در آن، دلیل عقب‌ماندگی مناطق در توسعه کارآفرینی نه‌فقط معایب فیزیکی است، بلکه به‌سبب بدنه حاکمیتی نالایق و ویژگی‌های اجتماعی - فرهنگی، چارچوب نهادی آن‌ها مانع از فعالیت کارآفرینی مؤثر می‌شود.

مطالعات انجام‌شده درباره نقش نهادها در کارآفرینی روستایی بیشتر حول محور سیاست‌گذاری، حکمرانی روستایی، نوآوری و ویژگی‌های اجتماعی، روانی و فردی است. بنابراین ضرورت توجه به نقش سیاست‌های تولید، اشتغال و کارآفرینی از سطح محلی گریزناپذیر می‌نماید؛ و در این میان نقش عوامل نهادی مؤثر در توسعه کارآفرینی روستایی از جمله سیاست‌گذاری و حکمرانی محلی در قالب حمایت از حقوق مالکیت کارا، به‌عنوان مهم‌ترین ابزار نهادی توسعه کارآفرینی روستایی، می‌تواند زمینه‌ساز شکوفایی اقتصادی مناطق روستایی شود.

۳. چارچوب نظری

مبنای نظری این پژوهش «نظریه نهادی» است. پژوهش پیش‌گام در این زمینه بر مبنای نظریات داگلاس نورث (1990 & 2005) صورت پذیرفته است و بر این نکته تأکید می‌کند نهادها عوامل اصلی تغییرند. وی همچنین استدلال می‌کند بسیاری از مشوق‌هایی که رفتارهای کارآفرینانه را هدایت می‌کنند، مبتنی بر کیفیت نهادها هستند. بنابراین نهادها را می‌توان به‌منزله «قواعد بازی در جامعه، یا به‌طور رسمی‌تر، محدودیت‌هایی که تعامل انسانی را شکل می‌دهند» تعریف کرد (North, 1990).

براساس نظریه نهادگرایی، یکی از مؤلفه‌های نهادی مهم در توسعه کارآفرینی، حقوق مالکیت است. نورث حقوق مالکیت را حقوقی می‌داند که افراد در قبال نیروی کار و کالاها و خدمات در اختیار خود کسب می‌کنند. «کسب این حقوق تابعی از قواعد حقوقی، شکل‌های سازمانی،

9. Avramenko & Silver

10. Fortunato

اجرا و هنجارهای رفتاری و، در یک کلام، تابع چارچوب نهادی است» (نورث، ۱۳۷۷، ص. ۶۴). در علم اقتصاد، منظور از مالکیت صاحب بودن و کنترل منبع یا کالا است. حقوق مالکیت میزان حق افراد برای درونی کردن آثار خارجی مربوط به دارایی‌هایشان را روشن می‌کند؛ زیرا درونی کردن منافع دارایی مستلزم اختصاصی کردن، کنترل و حفاظت از آن و در واقع دریغ داشتن آن منافع از دیگران است. از دیدگاه نورث، حقوق مالکیت انگیزش‌های فردی و گروهی را در نظام مشخص می‌کند و دولت وظیفه تعریف و اجرای حقوق مالکیت را بر عهده دارد. انتقال و اجرای حقوق مالکیت همیشه با مشکل روبه‌روست؛ از همین رو نهادها اهمیت می‌یابند و این نگاه اقتصادی و سیاسی است که حقوق مالکیت را اجرا می‌کند و انتقال می‌دهد (افراخته، ۱۳۹۷).

یکی دیگر از مؤلفه‌های نهادی مهم در توسعه کارآفرینی نظام پاداش‌هاست. نورث معتقد است نهادها ساختاری از مشوق‌ها و نظام پاداش‌ها را ایجاد می‌کنند که کارآفرینان اقتصادی را قادر می‌سازد مطلوبیت خود را به حداکثر برسانند. بازده زیاد در برخی فعالیت‌های تولیدی، فعالان اقتصادی را برآن می‌دارد در آن‌ها سرمایه‌گذاری کنند. بنابراین نورث (۱۳۷۷) بیان می‌کند: «اگر بیشترین بازده در اقتصاد مربوط به دزدی دریایی باشد، می‌توان انتظار داشت سازمان‌ها روی مهارت‌ها و دانشی سرمایه‌گذاری کنند که آن‌ها را به دزدان دریایی بهتر تبدیل کند» (ص. ۱۲۸). اگر کارآفرینان برای تبدیل شدن به دزدان دریایی بهتر تمرکز نمی‌کنند، به این دلیل است که هنجارهای اجتماعی، مشروط به تغییر ذائقه، تغییرات نهادی به وجود می‌آورد که دزدی دریایی (با برده‌داری و فعالیت‌های مشابه) را غیرقانونی می‌کند (همان‌جا). بنابراین در نظام‌هایی که درآمد و سودآوری فعالیت‌های غیررسمی و غیرمولد بیشتر از فعالیت‌های مولد است، بدیهی است که نقش پاداش مناسب در سرمایه‌گذاری مربوط به خوبی ایفا شده و نیروی کار و سرمایه‌گذاری جذب آن حرفه گردیده و در مقابل، نیروی کار خلاق و مبتکر و سرمایه‌ها از فعالیت مولد و سازنده دور شده است (افراخته، ۱۳۹۷).

ثبات اقتصادی یکی دیگر از مؤلفه‌های نهادی مهم در توسعه کارآفرینی است. نورث استدلال می‌کند اثربخشی جامعه در ایجاد نهادهایی است که مولد، باثبات و منصفانه‌اند، به‌طور گسترده مورد پذیرش قرار می‌گیرند و مهم‌تر از همه، آن‌قدر انعطاف‌پذیرند که در پاسخ به بازخوردهای سیاسی و اقتصادی تغییر یا جایگزین شوند. نورث (۲۰۰۵) معتقد است نهادها، به‌عنوان قوانین رسمی و غیررسمی، رفتار اقتصادی انسان را محدود می‌کنند. او با تکیه بر کار اخیر روان‌شناسان، قصد و نیت را متغیر مهمی شناسایی می‌کند و نشان می‌دهد چگونه نیت به‌منزله محصول یادگیری اجتماعی ظاهر می‌شود و چگونه پایه‌های نهادی اقتصاد و بنابراین ظرفیت آن برای انطباق با شرایط متغیر را شکل می‌دهد. نورث (۱۳۹۸) معتقد است برای ایجاد ثبات اقتصادی، صرفاً مدل‌های اقتصادی باعث ایجاد انگیزه برای افراد و سازمان‌ها به منظور اشتغال و فعالیت‌های مولد نمی‌شود و ضرورت توجه به حقوق مالکیت کارآمد می‌تواند هزینه‌های تولید و مبادله را کاهش دهد و با ضمانت دولت بی‌طرف و نظام قضایی عادل، زمینه را برای ایجاد ثبات اقتصادی فراهم آورد و فرایند

تخصصی شدن و تقسیم کار را در شرایط باثبات اقتصادی سرعت بخشد.

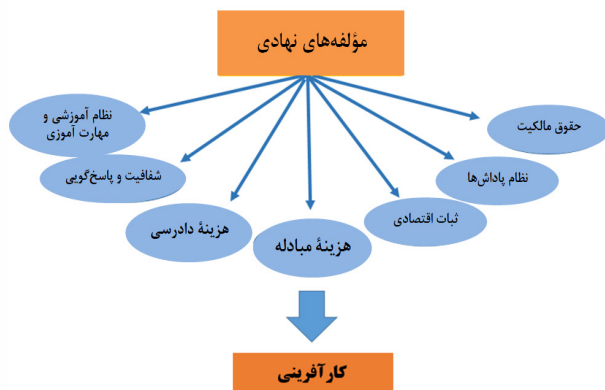
هزینه مبادله یکی دیگر از مؤلفه‌های نهادی مهم در توسعه کارآفرینی به شمار می‌رود. هزینه مبادله هزینه‌ای است که به فرد، گروه یا سازمان، برای کنترل رفتار و نظارت بر مبادله در زمانی که با دیگر افراد برهم‌کنش اقتصادی انجام می‌دهند، تحمیل می‌شود. نورث (1990) بیان می‌کند که چهار عامل شامل هزینه‌های مبادله می‌شود: «اندازه‌گیری»، «اجرا»، «نگرش‌ها و ادراکات ایدئولوژیک» و «اندازه بازار». اندازه‌گیری به محاسبه ارزش تمام جنبه‌های کالا یا خدمات مربوط به معامله اشاره دارد. اجرا را می‌توان نیاز به شخص ثالث بی‌طرف تعریف کرد تا اطمینان حاصل شود که هیچ‌یک از طرفین درگیر در معامله از طرف خود معامله را رد نمی‌کنند. نگرش‌ها و ادراکات ایدئولوژیک مجموعه‌ای از ارزش‌های هر فرد را در بر می‌گیرد که بر تفسیر آن‌ها از جهان تأثیر می‌گذارد. جنبه نهایی هزینه‌های مبادله، طبق نظر نورث، اندازه بازار است که بر جنبه‌داری یا بی‌طرفی معاملات تأثیر می‌گذارد.

مؤلفه نهادی مهم دیگر در توسعه کارآفرینی، هزینه دادرسی است. از دیدگاه نورث، دولت دستگاه حاکمه‌ای است که در اعمال خشونت مزیت نسبی دارد. بنابراین توان بالقوه کاربرد خشونت در به دست گرفتن منابع از مزیت‌های نسبی دولت است. دو نظریه درباره دولت وجود دارد: نظریه قراردادی و نظریه استثمار. نظریه دولت قراردادی در عمل به نظریه مبادله و دولت بی‌طرف کشیده می‌شود. در این شرایط، هزینه دادرسی کاهش می‌یابد و دولت با ایجاد حقوق مالکیت کارا، بیشینه‌کننده ثروت جامعه خواهد بود. در نظریه دولت استثمار، دولت غارتگر است و مجموعه حقوق مالکیتی را تعریف و تعیین می‌کند که درآمد گروه صاحب قدرت را بدون توجه به پیامدهای آن بر ثروت کل جامعه به حداکثر می‌رساند. در این شرایط، هزینه دادرسی افزایش می‌یابد و به غارت منابع و حقوق مالکیت ناکارآمد منجر می‌شود (رضاقلی، ۱۳۹۸).

مؤلفه نهادی شفافیت و پاسخ‌گویی به این معناست که اتخاذ تصمیمات و اجرای آن با شیوه‌ای قانونی صورت می‌گیرد و از چارچوب‌های قانونی و مقرراتی تبعیت می‌کند. شفافیت ارزش دموکراتیک مهمی است که دولت قابل اعتماد، با عملکرد خوب و مسئولیت‌پذیر آن را دنبال می‌کند. رفتار شفاف دولت شکاف اطلاعاتی بین دولت و شهروندان را کاهش می‌دهد (Kim & Lee, 2012). بسیاری از صاحب‌نظران بر این باورند که شفافیت، دسترسی بیشتر به اطلاعات و جریان بهتر اطلاعات با افزایش میزان پاسخ‌گویی حکومت‌ها و مقامات رسمی، فساد را کاهش می‌دهد و حکمرانی را بهبود می‌بخشد و بهبود حکمرانی هم به پایداری آن می‌انجامد. این مؤلفه با ایجاد شفافیت دولت‌ها و استقرار حاکمیت قانون، باعث ایجاد حقوق مالکیت کارا می‌شود و زمینه را برای کارآفرینی مولد فراهم می‌آورد (افراخته، ۱۳۹۷).

مؤلفه نهادی دیگر در توسعه کارآفرینی نظام آموزشی و مهارت‌آموزی است. به باور نورث (۱۳۹۸)، چارچوب نهادی انگیزش‌هایی را به وجود می‌آورد که انواع مهارت‌ها و دانشی را دیکته

می‌کند که حداکثر پاداش را داشته باشد. این موضوع در شرایط کمیابی اقتصادی منجر به رقابت می‌شود و در نتیجه کارآفرینان را به سرمایه‌گذاری برای کسب مهارت‌ها و دانش سوق می‌دهد. خواه یادگیری در حین کار صورت گیرد، خواه از طریق کسب دانش رسمی میسر شود، کلید بقا بهبود کارایی سازمان در مقابل کارایی رقباست. بنابراین سرمایه‌گذاری مستقیم سازمان‌های اقتصادی در آموزش حرفه‌ای، آشکارا به منافع مشهود بستگی دارد. میزان سرمایه‌گذاری جوامع در آموزش رسمی، برداشت کارآفرینان سازمان‌های سیاسی و اقتصادی را منعکس خواهد کرد.

فصلنامه سیاست‌های راهبردی و کلان

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

۴. روش تحقیق

پژوهش حاضر به لحاظ هدف، بنیادی و کاربردی و براساس نحوه گردآوری داده‌ها، توصیفی از نوع پیمایشی است. جامعه آماری تحقیق ساکنان دهستان نسا، در شهرستان کرج، به تعداد ۱۶۷۸ خانوار است که با روش نمونه‌گیری تصادفی نمونه انتخاب شد. حجم نمونه براساس فرمول کوکران ($d=(0/05)$, $p=(0/8)$, $q=(0/2)$) به تعداد ۲۱۶ نفر محاسبه شد. ابزار پژوهش پرسش‌نامه محقق‌ساخته است و از دو بخش اصلی تشکیل شده است. بخش اول مشتمل بر بیست سؤال است که داده‌های فردی و جمعیت‌شناختی ساکنان را می‌سنجد. در بخش دوم پرسش‌نامه، عوامل نهادی مؤثر در توسعه کارآفرینی روستایی، مشتمل بر ۱۰۲ سؤال، آمده است که پس از استخراج از منابع فارسی و لاتین، برای اعتبارسنجی پرسش‌نامه در اختیار سه نفر از استادان و متخصصان صاحب‌نظر قرار گرفت و پس از اخذ نظرات اصلاحی و تعدیل برخی موارد، هفت مؤلفه و بیست شاخص نهادی مؤثر در توسعه کارآفرینی روستایی شناسایی شد. در این پژوهش، از تکنیک آماری تحلیل عاملی تأییدی به منظور بررسی روایی پرسش‌نامه با استفاده از

شاخص‌های بار عاملی و میانگین واریانس استخراج‌شده (AVE) استفاده شد و پایایی پرسش‌نامه با استفاده از آزمون‌های آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی ارزیابی شد. مدل اندازه‌گیری عوامل نهادی مؤثر در توسعه کارآفرینی روستایی در حالت آماره t و در حالت بار عاملی (استاندارد) در نرم‌افزار اسمارت پی‌ال‌اس^{۱۱} (نسخه ۳) ترسیم شد. آزمون T تک‌نمونه‌ای نیز برای بررسی میزان نقش فعلی یا موجود عوامل نهادی بر توسعه کارآفرینی به کار رفت و با آزمون رتبه‌بندی فریدمن، میزان نقش عوامل نهادی با یکدیگر مقایسه شد.

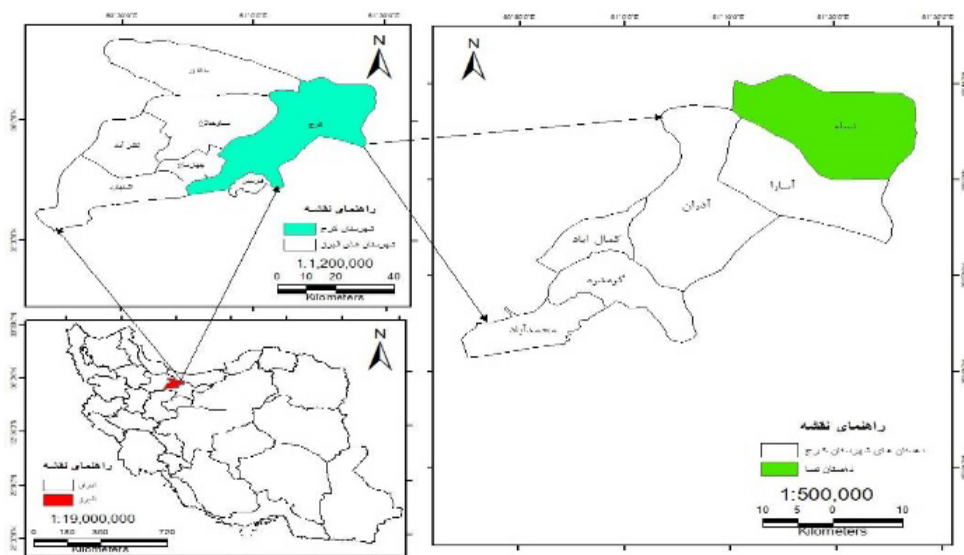
جدول ۱. مؤلفه‌ها و شاخص‌های نهادی مؤثر در کارآفرینی روستایی

مؤلفه	شاخص	تعداد گویه
حقوق مالکیت	ثبات سیاسی	۴
	حاکمیت قانون	۱۱
	استقلال قضایی	۳
	کنترل فساد	۶
	حقوق مالکیت فیزیکی	۷
	حقوق مالکیت فکری	۳
	شایستگی	۱۴
نظام پادشاه‌ها	آینده‌نگری	۵
	جامعیت	۱۰
	عدالت	۳
	انعطاف‌پذیری	۷
ثبات اقتصادی	نرخ بیکاری	۵
	نرخ تورم	۳
	عدم اطمینان	۳
هزینه مبادله	محدویت	۳
	حقوقی قضایی	۵
هزینه دادرسی	حق دسترسی به اطلاعات	۱
	مشارکت	۱
	پاسخ‌گویی	۳
نظام آموزشی و مهارت‌آموزی	آموزش	۵

11. Smart PLS

۴-۱. معرفی محدوده مطالعه

ناحیه روستایی نسا، از توابع بخش آسارا، در شمال شهرستان کرج واقع شده است. بخش آسارا از سه دهستان به نام‌های آدران، آسارا و نسا تشکیل شده و در مجموع ۶۲ آبادی در این بخش واقع شده که از این تعداد آبادی، ۴۷ روستای آن بیش از ۲۰ خانوار است. براساس سرشماری سال ۱۳۹۵، دهستان نسا دارای ۱۷ روستا و جمعیتی در حدود ۵۰۶۴ نفر است که از این تعداد ۲۴۵۹ نفر زن و ۲۶۰۵ نفر مرد هستند. در واقع تقریباً ۴۸/۵ درصد جمعیت روستاهای فوق را زنان و ۵۱/۵ درصد را مردان تشکیل می‌دهند. تعداد روستاها و کانون‌های جمعیتی بیش از ۲۰ خانوار در این محدوده به ۱۵ روستا می‌رسد. روستای ولایت‌رود با ۱۳۸۲ نفر جمعیت و ۴۵۸ خانوار پرجمعیت‌ترین روستای این دهستان است و ۲۷/۲ درصد جمعیت دهستان را شامل می‌شود.

فصلنامه سیاست‌های راهبردی و کلان

شکل ۲. موقعیت جغرافیایی منطقه مطالعه

۵. یافته‌های تحقیق

۵-۱. ویژگی‌های فردی پاسخ‌گویان

یافته‌های توصیفی درباره مشخصات عمومی پاسخ‌گویان نشان داد ۸۱/۹ درصد پاسخ‌گویان مرد و ۱۸/۱ درصد نیز زن بودند. بیشتر پاسخ‌گویان (۷۳/۱ درصد) سرپرست خانوار بودند. از نظر تحصیلات، ۵۶/۵ درصد پاسخ‌گویان دیپلم و زیردیپلم بودند و ۲۶/۴ درصد لیسانس داشتند. در خصوص ویژگی‌های شغلی ساکنان، رسته خدمات بیشترین فراوانی را داشت و ۵۶ درصد

پاسخ‌گویان در این رشته مشغول فعالیت بودند. رشته کشاورزی با ۲۴/۱ درصد در رتبه دوم، رشته دام‌پروری با ۱۴/۸ درصد در رتبه سوم، رشته صنایع دستی با ۳/۷ درصد در رتبه چهارم و صنعت با ۱/۴ درصد در رتبه پنجم قرار داشت. در این پژوهش، برای مقایسه روستاها از نظر حجم کارآفرینی، چهار شاخص کارآفرین دانستن خود، سابقه فعالیت کارآفرینی داشتن، تعداد افراد شاغل در کارگاه و حجم سرمایه‌گذاری، براساس **جدول ۲**، با یکدیگر ترکیب شد و شاخصی به نام حجم کارآفرینی به دست آمد. وزن هرکدام از چهار عامل در ایجاد حجم کارآفرینی برابر بود. نمره بالاتر به معنای حجم کارآفرینی بیشتر است. دامنه حجم کارآفرینی از حداقل صفر تا حداکثر ۱۶ است. نتایج مقایسه روستاها از نظر شاخص حجم کارآفرینی در **جدول ۳** و **شکل ۳** آمده است.

جدول ۲. ویژگی‌های مرتبط با حجم کارآفرینی در جمعیت نمونه (تعداد: ۲۱۶)

ویژگی	تعداد	درصد	
شرکت در کلاس کارآفرینی	بله	۴	۱/۹
	خیر	۲۱۲	۹۸/۱
کارآفرین دانستن خود	بله	۸۰	۳۷
	خیر	۱۳۶	۶۳
سابقه فعالیت کارآفرینی داشتن	کمتر از ۲ سال	۱۶	۷/۴
	۲ تا ۵ سال	۳۴	۱۵/۷
	بیشتر از ۵ سال	۵۶	۲۵/۹
	هیچ فعالیت کارآفرینی ندارم	۱۱۰	۵۰/۹
تعداد افراد شاغل در کارگاه	۱	۳۸	۳۵/۸
	۲	۳۶	۳۳/۹
	۳	۱۸	۱۶/۹
	۴	۹	۸/۴
حجم سرمایه‌گذاری	بیشتر از ۴	۵	۴/۷
	کمتر از ۱۰۰ میلیون	۶۴	۲۹/۶
	۱۰۰ تا ۲۰۰ میلیون	۲۱	۹/۷
	۲۰۰ تا ۳۰۰ میلیون	۱۰	۴/۶
هیچ سرمایه‌گذاری انجام ندادم	بیشتر از ۳۰۰ میلیون	۱۳	۶
	هیچ سرمایه‌گذاری انجام ندادم	۱۰۸	۵۰

جدول ۳. شاخص آماری حجم کار آفرینی در روستاها (مرتب‌شده برحسب میانگین)

رتبه	روستا	تعداد در نمونه	میانگین	انحراف استاندارد
۱	ولایت‌رود	۵۷	۸/۴۲	۵/۰۴
۲	کسیل	۵	۷/۸۰	۴/۴۴
۳	امام‌چشمه	۶	۷/۵۰	۴/۳۲
۴	آسیاب‌درگاه	۵	۶/۶۰	۴/۸۸
۵	آزادیر	۸	۵/۶۳	۳/۰۷
۶	کهنه‌ده	۷	۵/۴۳	۳/۹۱
۷	گچسر	۵	۵/۴۰	۳/۱۳
۸	وله	۱۱	۵/۲۷	۴/۶۹
۹	گرماب	۵	۵/۲۰	۴/۳۲
۱۰	میدانک	۵	۵/۲۰	۴/۵۵
۱۱	نسا	۳۴	۵/۰۶	۴/۰۰
۱۲	گشنادر	۵	۵/۰۰	۴/۳۶
۱۳	وارنگه‌رود	۹	۴/۷۸	۴/۴۷
۱۴	سرخه‌دره	۷	۴/۷۱	۳/۹۵
۱۵	ملک‌فالیز	۱۷	۴/۱۲	۲/۹۳
۱۶	کوشکک	۶	۳/۶۷	۱/۰۳
۱۷	حسن‌کدر	۲۴	۲/۷۵	۲/۵۴

فصلنامه سیاست‌های راهبردی و کلان

(منبع: یافته‌های پژوهش)

براساس نتایج جدول ۳، تمام روستاها، به غیر از روستای ولایت‌رود، میانگینی کمتر از متوسط نمرات یا میانه نمرات یعنی ۸ داشتند. از نظر حجم کار آفرینی، بالاترین میانگین را روستاهای ولایت‌رود (۸/۴۲)، کسیل (۷/۸۰) و امام‌چشمه (۷/۵۰) داشتند و کمترین حجم کار آفرینی مربوط به روستاهای حسن‌کدر با نمره ۲/۷۵ بود. بررسی‌های انجام‌شده در محدوده مطالعه نشان می‌دهد بیش از ۹۸/۱ پاسخ‌گویان در کلاس‌های کار آفرینی شرکت نکرده بودند و با روش‌های جدید کسب‌وکار و نوآوری در فرایند تولید و اشتغال آشنا نبودند. همچنین ۳۷ درصد پاسخ‌گویان خود را کار آفرین می‌دانستند و اعلام کردند اگر شرایط لازم برای حمایت از کسب‌وکارهای روستایی فراهم شود، تمایل دارند وارد این عرصه شوند و در آن فعالیت کنند.

بررسی‌ها درباره سابقه فعالیت کار آفرینی پاسخ‌گویان نشان می‌دهد حدود ۵۰/۹ درصد

پاسخ‌گویان سابقه هیچ فعالیت کارآفرینی نداشتند. هرچند ۴۹/۱ درصد پاسخ‌گویان سابقه فعالیت کارآفرینی داشتند، حدود ۲۳/۱ درصد از آن‌ها با سابقه کمتر از ۵ سال کارآفرینی و با راه‌اندازی واحد کوچک اقتصادی و فاقد توان رقابتی، جزء کارآفرینان نوپا محسوب می‌شدند که هنوز نتوانسته بودند فعالیت‌های کارآفرینانه خود را گسترش دهند. هرچند ۲۶ درصد پاسخ‌گویان سابقه فعالیت کارآفرینی بیش از ۵ سال داشتند، فعالیت‌هایشان در راستای کسب‌وکارهای خانوادگی بوده که عمدتاً برای تأمین نیازهای اقتصادی خانواده و فاقد نوآوری در عرصه اشتغال و کسب‌وکار روستایی بوده است.

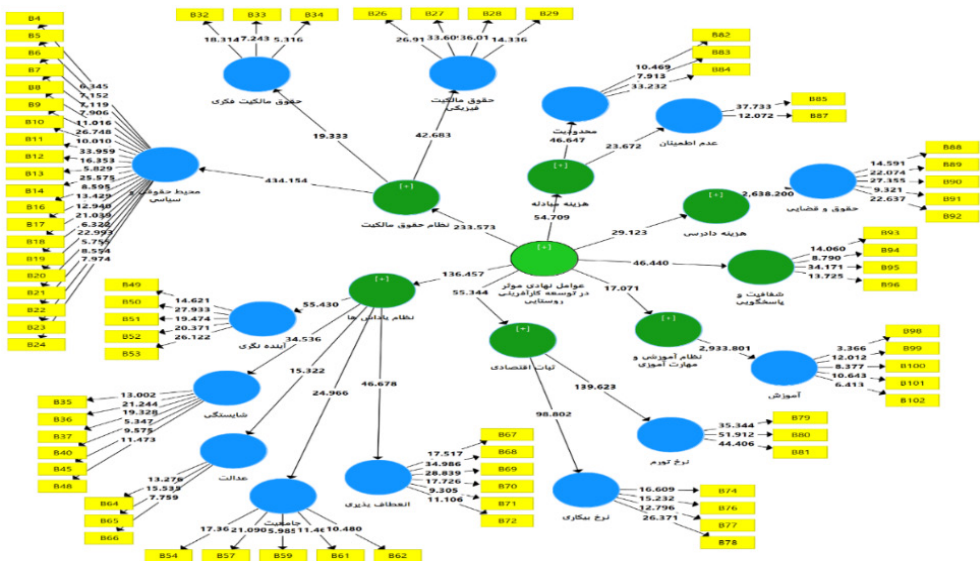
بررسی‌ها در زمینه تعداد افراد شاغل در کارگاه نشان می‌دهد فقط ۴۹ درصد نمونه مورد مطالعه دارای کارگاه مشخص برای انجام فعالیت اقتصادی بودند و از این میزان، حدود ۶۹/۷ درصد شاغلان در کارگاه‌های دوفره مشغول کارند که نشان می‌دهد خوداشتغالی با رویکرد کسب‌وکارهای خانوادگی، فعالیت غالب اکثر کارگاه‌های مستقر در محدوده مطالعه بوده است.

حجم سرمایه‌گذاری‌های نمونه مطالعه نشان می‌دهد ۳۹/۳ درصد سرمایه‌گذاری‌ها در حوزه کسب‌وکار روستایی تا ۲۰۰ میلیون ریال است و این شرایط نشان‌دهنده وجود کسب‌وکارهای خرد با حداقل توان رقابت اقتصادی است. پژوهش‌های صورت‌گرفته در محدوده مطالعه حاکی از آن است که فعالیت کارآفرینی در محدوده مطالعه منجر به تخریب خلاق، آن‌گونه که شومپتر^{۱۲} به آن اشاره می‌کند، نشده و فاقد فرایند نوآوری در عرصه کسب‌وکار روستایی، از جمله ایجاد و انتشار محصولات جدید و معرفی روش‌های جدید تولید، است.

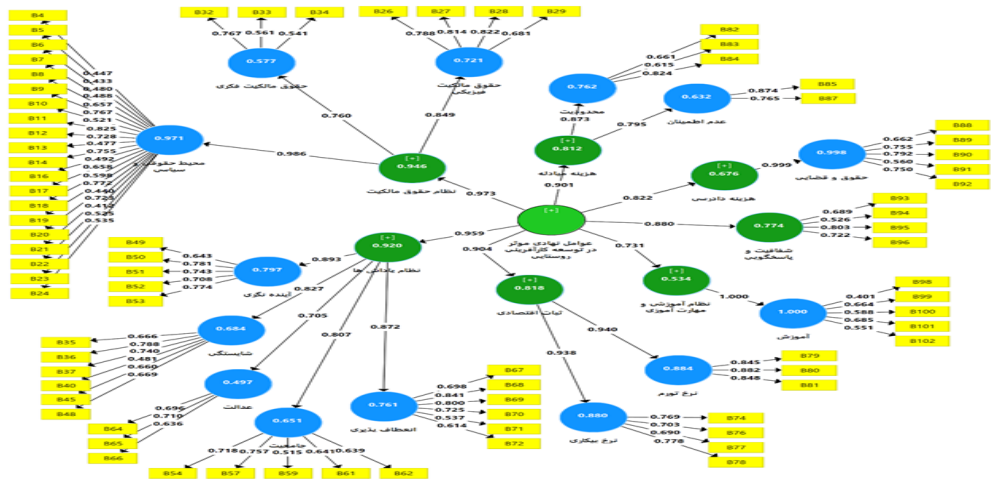
۲-۵. تدوین مدل اندازه‌گیری عوامل نهادی مؤثر در توسعه کارآفرینی روستایی

در این پژوهش، تکنیک آماری تحلیل عاملی تأییدی به منظور بررسی روایی پرسش‌نامه عوامل نهادی مؤثر در توسعه کارآفرینی، با استفاده از شاخص‌های بار عاملی و میانگین واریانس استخراج‌شده (AVE)، به کار رفت و پایایی پرسش‌نامه با استفاده از آزمون‌های آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی ارزیابی شد (نک. جدول ۴). شکل ۴ و ۵ مدل اندازه‌گیری در حالت آماره t و ضرایب استاندارد است. چنانچه آماره t بیشتر از ۱/۹۶ شود، بدین معناست که رابطه مشاهده‌شده در سطح اطمینان حداقل ۹۵ درصد تأیید می‌شود (p < ۰/۰۵). بررسی مقادیر t نشان می‌دهد تمام روابط مدل از نظر آماری مورد تأیید و معنادارند (p < ۰/۰۵). شکل ۵ مدل اندازه‌گیری در حالت بار عاملی است. در این پژوهش، حداقل مقدار بار عاملی برای تأیید روایی سؤالات، ۰/۴۰ در نظر گرفته شد. برای ارزیابی پایایی پرسش‌نامه‌ها از دوروش آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی استفاده شد. پایایی زمانی تأیید می‌شود که مقدار آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی بیشتر از ۰/۷۰ باشد. گفتنی است که مدل ارائه‌شده، مدل اصلاحی است، چون مدل اندازه‌گیری اولیه ۱۰۲ سؤال داشت که تعدادی از آن‌ها (۲۴ سؤال) به‌دلیل بار عاملی ضعیف (کمتر از ۰/۴۰) از مدل حذف شدند.

فصلنامه سیاست‌های راهبردی و کلان

شکل ۴. مدل اندازه‌گیری عوامل نهادی مؤثر در توسعه کارآفرینی روستایی در حالت آماره t (منبع: خروجی آزمون)

فصلنامه سیاست‌های راهبردی و کلان

شکل ۵. مدل اندازه‌گیری عوامل نهادی مؤثر در توسعه کارآفرینی روستایی در حالت بار عاملی (استاندارد) (منبع: خروجی آزمون)

جدول ۴. بررسی روایی و پایایی مقیاس عوامل نهادی مؤثر در توسعه کارآفرینی روستایی با تکنیک تحلیل عاملی تأییدی

مؤلفه	شماره سؤال	ضریب استاندارد (بار عاملی)	مقدار t	میانگین واریانس استخراج شده (AVE)	پایایی ترکیبی	آلفای کرونباخ
	۴	۰/۴۵	۶/۳۴			
	۵	۰/۴۳	۷/۱۵			
	۶	۰/۴۸	۷/۱۲			
	۷	۰/۴۹	۷/۹۱			
	۸	۰/۶۶	۱۱/۰۲			
	۹	۰/۷۷	۲۶/۷۵			
نظام حقوق مالکیت	۱۰	۰/۵۲	۱۰/۰۱	۰/۲۹	۰/۹۲	۰/۹۱
	۱۱	۰/۸۲	۳۳/۹۶			
	۱۲	۰/۷۳	۱۶/۳۵			
	۱۳	۰/۴۸	۵/۸۳			
	۱۴	۰/۷۵	۲۵/۵۷			
	۱۶	۰/۴۹	۸/۵۹			

فصلنامه سیاست‌های راهبردی و کلان

مؤلفه	شماره سؤال	ضریب استاندارد (بار عاملی)	مقدار t	میانگین واریانس استخراج‌شده (AVE)	پایایی ترکیبی	آلفای کرونباخ
نظام حقوق مالکیت	۱۷	-۰/۶۶	۱۳/۴۳	۰/۲۹	۰/۹۲	۰/۹۱
	۱۸	-۰/۶۰	۱۲/۹۴			
	۱۹	-۰/۷۷	۲۱/۰۴			
	۲۰	-۰/۴۴	۶/۳۲			
	۲۱	-۰/۷۲	۲۲/۹۹			
	۲۲	-۰/۴۱	۵/۷۵			
	۲۳	-۰/۵۲	۸/۵۵			
	۲۴	-۰/۵۳	۷/۹۷			
	۲۶	-۰/۷۹	۲۶/۹۱			
	۲۷	-۰/۸۱	۳۳/۶۰			
	۲۸	-۰/۸۲	۳۶/۰۱			
	۲۹	-۰/۶۸	۱۴/۳۴			
	۳۲	-۰/۷۷	۱۸/۳۱			
	۳۳	-۰/۵۶	۷/۲۴			
ثبات اقتصادی	۳۴	-۰/۵۴	۵/۳۲	۰/۶۱	۰/۸۸	۰/۸۴
	۷۴	-۰/۷۷	۱۶/۶۱			
	۷۶	-۰/۷۰	۱۵/۲۳			
	۷۷	-۰/۶۹	۱۲/۸۰			
	۷۸	-۰/۷۸	۲۶/۳۷			
	۷۹	-۰/۸۴	۳۵/۳۴			
هزینه مبادله	۸۰	-۰/۸۸	۵۱/۹۱	۰/۳۴	۰/۷۴	۰/۶۴
	۸۱	-۰/۸۵	۴۴/۴۱			
	۸۲	-۰/۶۶	۱۰/۴۷			
	۸۳	-۰/۶۱	۷/۹۱			
	۸۴	-۰/۸۲	۳۳/۲۳			
	۸۵	-۰/۸۷	۳۷/۷۳			
	۸۷	-۰/۷۶	۱۲/۰۷			

مؤلفه	شماره سؤال	ضریب استاندارد (بار عاملی)	مقدار t	میانگین واریانس استخراج‌شده (AVE)	پایایی ترکیبی	آلفای کرونباخ
	۳۵	۰/۶۷	۱۳/۰۰			
	۳۶	۰/۷۹	۲۱/۲۴			
	۳۷	۰/۷۴	۱۹/۳۳			
	۴۰	۰/۴۸	۵/۳۵			
	۴۵	۰/۶۶	۹/۵۷			
	۴۸	۰/۶۷	۱۱/۴۷			
	۴۹	۰/۶۴	۱۴/۶۲			
	۵۰	۰/۷۸	۲۷/۹۳			
	۵۱	۰/۷۴	۱۹/۴۷			
	۵۲	۰/۷۱	۲۰/۳۷			
	۵۳	۰/۷۷	۲۶/۱۲			
	۵۴	۰/۷۲	۱۷/۳۶			
نظام پاداش‌ها	۵۷	۰/۷۶	۲۱/۰۹	-/۲۳	-/۹۰	-/۸۸
	۵۹	۰/۵۱	۵/۹۸			
	۶۱	۰/۶۴	۱۱/۴۶			
	۶۲	۰/۶۴	۱۰/۴۸			
	۶۴	۰/۷۰	۱۳/۲۸			
	۶۵	۰/۷۱	۱۵/۵۳			
	۶۶	۰/۶۴	۷/۷۶			
	۶۷	۰/۷۰	۱۷/۵۲			
	۶۸	۰/۸۴	۳۴/۹۹			
	۶۹	۰/۸۰	۲۸/۸۴			
	۷۰	۰/۷۲	۱۷/۷۳			
	۷۱	۰/۵۴	۹/۳۰			
	۷۲	۰/۶۱	۱۱/۱۱			
	۸۸	۰/۶۶	۱۴/۵۹			
	۸۹	۰/۷۵	۲۲/۰۷			
هزینه دادرسی	۹۰	۰/۷۹	۲۷/۳۵	-/۵۰	-/۸۳	-/۷۵
	۹۱	۰/۵۶	۹/۳۲			
	۹۲	۰/۷۵	۲۲/۶۴			

مؤلفه	شماره سؤال	ضریب استاندارد (بار عاملی)	مقدار t	میانگین واریانس استخراج‌شده (AVE)	پایایی ترکیبی	آلفای کرونباخ
شفافیت و پاسخ‌گویی	۹۳	۰/۶۹	۱۴/۰۶	۰/۴۸	۰/۷۸	۰/۶۸
	۹۴	۰/۵۳	۸/۷۹			
	۹۵	۰/۸۰	۳۴/۱۷			
	۹۶	۰/۷۲	۱۳/۷۲			
	۹۸	۰/۴۰	۳/۳۷			
نظام آموزشی و مهارت‌آموزی	۹۹	۰/۶۶	۱۲/۰۱	۰/۳۴	۰/۷۲	۰/۶۲
	۱۰۰	۰/۵۹	۸/۳۸			
	۱۰۱	۰/۶۸	۱۰/۶۴			
	۱۰۲	۰/۵۵	۶/۴۱			

فصلنامه سیاست‌های راهبردی و کلان

(منبع: خروجی آزمون)

نتایج آزمون روایی و پایایی در جدول ۴ نشان داد همه سؤالات پرسش‌نامه از روایی مناسب و بالاتر از معیار ۰/۴۰، برخوردارند و کمترین مقدار بار عاملی مربوط به سؤال ۹۸ با بار عاملی ۰/۴۰ بود و همچنین تمام بارهای عاملی دارای مقدار t بیشتر از ۱/۹۶ بودند که به معنای تأیید آماری روایی سؤالات بود ($p < ۰/۰۵$). بررسی پایایی با روش‌های پایایی ترکیبی و آلفای کرونباخ نشان از پایایی مؤلفه‌ها و مقیاس عوامل نهادی مؤثر در توسعه کارآفرینی روستایی داشت. بررسی روایی هم‌گرا با شاخص میانگین واریانس استخراج‌شده بیان کرد که روایی هم‌گرای پنج مؤلفه نظام حقوق مالکیت، نظام پاداش‌ها، هزینه مبادله، شفافیت و پاسخ‌گویی، و نظام آموزشی و مهارت‌آموزی مقدار متوسط بود و روایی هم‌گرای دو مؤلفه ثبات اقتصادی و هزینه دادرسی مقدار مطلوبی داشت. در مجموع نتایج آزمون تحلیل عاملی تأییدی نشان داد مدل اندازه‌گیری عوامل نهادی مؤثر در توسعه کارآفرینی روستایی از روایی و پایایی به نسبت مناسبی برخوردار بود.

۳-۵. تجزیه و تحلیل مؤلفه‌های نهادی مؤثر در کارآفرینی روستایی

۱-۳-۵. مؤلفه‌های حقوق مالکیت

یافته‌های پژوهش نشان داد به غیر از دو شاخص، تمام شاخص‌های دیگر مؤلفه حقوق

مالکیت مقدار کمتر از متوسط، یعنی ۳، داشتند. کمترین میانگین در بُعد نظام حقوق مالکیت با مقدار $1/39$ مربوط به سؤال «امکان دستیابی آسان به تسهیلات (وام) با بهره مناسب و بدون وثیقه وجود دارد؟» و سؤال «حکومت به رفع فقر مناطق روستایی کمک کرده است؟» با میانگین $1/39$ بود. بیشترین میانگین با مقدار $3/13$ مربوط به سؤال «دارایی‌ها و اموال در زمان مناسب و با سهولت از فروشنده به خریدار منتقل می‌شود؟» و بعد از آن مربوط به سؤال «افراد در اعمال مالکیت بر دارایی خود اختیار مطلق دارند؟» با میانگین $3/06$ است. بررسی‌های مربوط به پرسش‌نامه در محدوده مطالعه گویای آن است که در مؤلفه نظام حقوق مالکیت، تمام روستاها میانگین کمتر از متوسط دارند. اگر عامل نظام حقوق مالکیت شرایط مناسبی در مناطق نداشته باشد، مسلماً این امر به اوضاع نامساعد محیط سیاسی و قانونی، حقوق مالکیت فیزیکی و حقوق مالکیت فکری اشاره دارد. به‌طور قطع در این شرایط، فضای کسب‌وکار فاقد محیط مناسب است و عملاً فرایند سرمایه‌گذاری در مناطق روستایی را مختل می‌کند.

۵-۳-۲. مؤلفه‌های نظام پاداش‌ها

براساس یافته‌های پژوهش، میانگین تمام شاخص‌های مؤلفه نظام پاداش‌ها کمتر از مقدار متوسط بود. نتایج نشان داد کمترین میانگین در بُعد نظام پاداش‌ها با مقدار $1/60$ مربوط به سؤال «دولت از کارآفرینان در برابر دلان جانب‌داری می‌کند؟» است و بیشترین میانگین با مقدار $2/86$ مربوط به سؤال «ساکنان نواحی روستایی از جبران خدمات تولید در کسب‌وکار روستایی مطمئن‌اند؟» در عامل نظام پاداش‌ها، تمام روستاها میانگین کمتر از متوسط دارند. بر این اساس، می‌توان گفت بی‌توجهی به نظام پاداش‌ها در ارائه ساختار شایستگی، جامعیت، عدالت و آینده‌نگری به منظور حفظ و شناسایی منابع انسانی مستعد و نوآور تقریباً در تمام روستاهای مورد مطالعه مشاهده می‌شود که در صورت عدم حمایت دولت از افراد مستعد و فرایند نوآوری، فضا برای حمایت از دلالی و واسطه‌گری باز می‌شود و پاداش اصلی و اساسی به جای اینکه به حمایت از تولید و کارآفرینی اختصاص یابد، نصیب دلان و واسطه‌ها می‌شود.

۵-۳-۳. مؤلفه‌های ثبات اقتصادی

یافته‌های پژوهش نشان داد میانگین تمام شاخص‌های مؤلفه ثبات اقتصادی کمتر از مقدار متوسط ۳ بود. کمترین میانگین در بُعد ثبات اقتصادی با مقدار $1/77$ مربوط به سؤال «دولت از کسب‌وکارهای روستایی در مقابل شوک‌های قیمتی ناشی از تورم حمایت می‌کند؟» است و بیشترین میانگین با مقدار $2/45$ مربوط به سؤال «دولت نسبت به

خرید تضمینی محصولات تولیدشده روستایی مطابق با نرخ تورم اقدام کرده است؟» در عامل ثبات اقتصادی، تمام روستاها میانگین کمتر از متوسط دارند. مسلماً بی‌ثباتی اقتصادی و شوک‌های قیمتی ناشی از آن، توان ساکنان محلی را در تأمین هزینه‌های سرمایه‌گذاری کاهش داده است؛ همچنین با توجه به اینکه حمایت دولت در قالب تأمین منابع و امکانات کاهش می‌یابد، عملاً فرایند کارآفرینی روستایی را با تهدیدات اساسی مواجه می‌کند.

۵-۳-۴. مؤلفه‌های هزینه مبادله

مبنتی بر یافته‌های پژوهش، میانگین هر پنج شاخص مؤلفه هزینه مبادله کمتر از مقدار متوسط ۳ بود. کمترین میانگین در بُعد هزینه مبادله با مقدار ۱/۶۵ مربوط به سؤال «مدیران محلی اطلاعات کافی و قابل اطمینان به کارآفرینان ارائه می‌دهند؟»، و بیشترین میانگین با مقدار ۲/۷۶ مربوط به سؤال «می‌توان نسبت به مبادله و فروش دارایی‌ها بدون ریسک اقدام کرد؟» است. در عامل هزینه مبادله، تمام روستاها میانگین کمتر از متوسط دارند و فقط روستای ولایت‌رود میانگین متوسط دارد. هزینه مبادله در قالب دو شاخص محدودیت و عدم اطمینان مشخص می‌شود. عدم اطمینان به احتمالات ناشناخته در حوزه کسب‌وکار روستایی اشاره دارد. اگر عدم اطمینان در حوزه کسب‌وکار روستایی ایجاد شود و تردید در خصوص فرایند سرمایه‌گذاری زیاد باشد، عملاً فضای کارآفرینی از این شرایط نهادی اثر می‌پذیرد و به یقین این شرایط همراه با محدودیت‌های ناشی از عدم شفافیت محیط کسب‌وکار و عدم امکان مبادله بهینه دارایی‌ها و اموال، فرایند کارآفرینی روستایی را به شدت تحت تأثیر قرار می‌دهد.

۵-۳-۵. مؤلفه‌های هزینه دادرسی

یافته‌های پژوهش نشان داد تمام شاخص‌های مؤلفه هزینه دادرسی میانگین کمتر از متوسط ۳ داشتند. کمترین میانگین در بُعد هزینه دادرسی با مقدار ۲/۳۴ مربوط به سؤال «قوانین و مقررات موجود، فرایند بهره‌برداری از فعالیت و ظرفیت مردم و بخش خصوصی را تضمین می‌کند؟» و بیشترین میانگین با مقدار ۲/۴۱ مربوط به سؤال «قوانین و مقررات موجود، حقوق مالکیت و قراردادهای حوزه کسب‌وکار روستایی را تضمین می‌کند؟» است. در عامل هزینه دادرسی، تمام روستاها میانگین کمتر از متوسط دارند. به‌طور قطع افزایش هزینه دادرسی در عرصه فعالیت اقتصادی و اوضاع نامساعد حقوقی و قضایی در عرصه کسب‌وکارهای روستایی باعث می‌شود حمایت قضایی از کارآفرینان روستایی متحمل هزینه‌های فراوانی شود و چون ضمانت لازم جهت اعمال حقوق مالکیت و قراردادهای مرتبط

با کسب‌وکارهای روستایی فراهم نیست، عملاً این شاخص، به‌عنوان عامل نامطلوب، بر فضای کسب‌وکار روستایی محدوده مطالعه تأثیر می‌گذارد.

۵-۳-۶. مؤلفه‌های شفافیت و پاسخ‌گویی

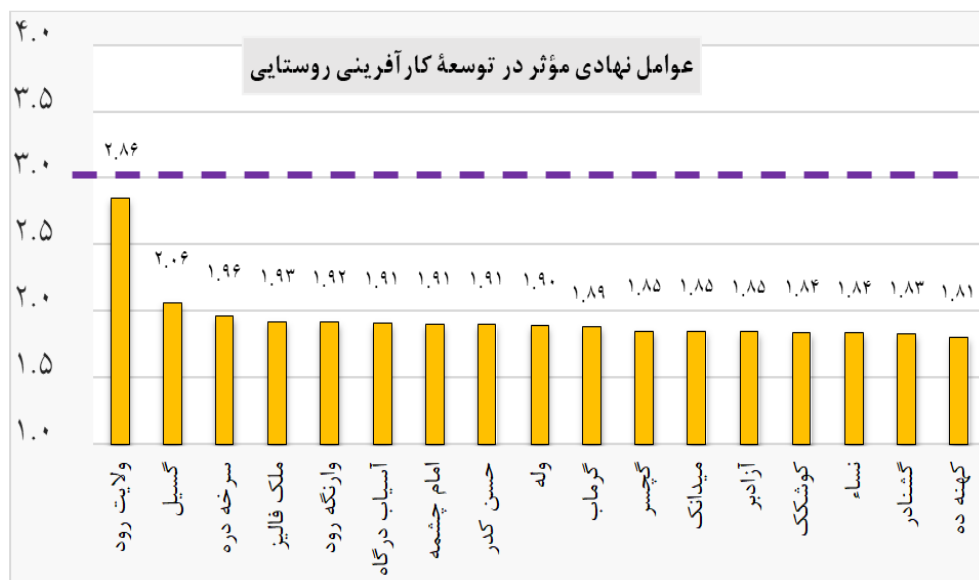
براساس یافته‌های پژوهش، تمام شاخص‌های مؤلفه شفافیت و پاسخ‌گویی دارای میانگین کمتر از متوسط بودند. کمترین میانگین در بُعد شفافیت و پاسخ‌گویی با مقدار ۱/۶۵ مربوط به سؤال «حق دسترسی به تمام اطلاعات و فعالیت‌های حوزه کسب‌وکار روستایی وجود دارد؟» است و بیشترین میانگین با مقدار ۲/۴۳ مربوط به سؤال «مردم در برابر عملکرد خود در قبال مراجع قانونی پاسخ‌گو هستند؟» در عامل شفافیت و پاسخ‌گویی، تمام روستاها میانگین کمتر از متوسط دارند و فقط روستای ولایت‌رود میانگین متوسط دارد. به‌طور قطع بی‌توجهی به اصل شفافیت و پاسخ‌گویی، رانت و چپاول را تقویت می‌کند که مخالف هرگونه شفافیت و پاسخ‌گویی در عرصه‌های اقتصادی است. مسلماً در شرایطی که رانت و چپاول حاکم است، پاسخ‌گویی نهادها اهمیت ندارد و عملاً مخالف جریان آزاد اطلاعات و حق دسترسی مردم روستا به آن است.

۵-۳-۷. مؤلفه‌های نظام آموزشی و مهارت‌آموزی

یافته‌های پژوهش نشان داد تمام شاخص‌های مؤلفه نظام آموزش و مهارت‌آموزی میانگین کمتر از متوسط داشتند. کمترین میانگین در بُعد نظام آموزشی و مهارت‌آموزی با مقدار ۱/۳۵ مربوط به سؤال «در محیط روستایی دسترسی به کارگاه‌های آموزشی، مجلات، روزنامه‌ها و شبکه‌های اجتماعی وجود دارد؟» و بیشترین میانگین با مقدار ۲/۴۲ مربوط به سؤال «امکان انتقال دانش و مهارت به سایر ساکنان روستا وجود دارد؟» است. در عامل نظام آموزشی و مهارت‌آموزی، تمام روستاها میانگین کمتر از متوسط دارند. در این اوضاع، انتقال مهارت و دانش جدید از طریق دسترسی به کارگاه‌های آموزشی، مجلات و شبکه‌های اجتماعی به مردم وجود ندارد؛ بنابراین فرایند بهره‌وری و نوآوری در میان مردم روستا کاهش می‌یابد و ساختار نظام کارآفرینی روستایی با چالش‌های بسیاری مواجه می‌شود.

یافته‌های پژوهش بیانگر این است که امتیاز کل عوامل نهادی مؤثر در توسعه کارآفرینی روستایی در تمام روستاهای محدوده مطالعه کمتر از متوسط، و بنابراین شرایط نهادی محدوده مطالعه نامناسب است؛ زیرا تمام شاخص‌های مورد مطالعه کمتر از میانگین متوسط است. به‌طور قطع ساختار نامناسب حقوق مالکیت، اجرا نشدن قراردادها به‌شکلی مناسب و عدم ایجاد و اعمال محدودیت‌های قانونی مؤثر، باعث افزایش سودآوری فعالیت‌های

غیرمولد می‌شوند و افراد را به سمت فعالیت‌های غیرمولد که منشأ اساسی تورم، غارت و دلالی و واسطه‌گری‌اند، سوق می‌دهند. در چنین شرایطی، هزینه مفت‌خوارگی کاهش و هزینه تولید و اشتغال و کارآفرینی افزایش می‌یابد. این فرایند باعث افزایش هزینه‌های مبادلاتی، افزایش ریسک سرمایه‌گذاری و کاهش انگیزه انجام فعالیت‌های مولد می‌شود که پیامد آن کاهش انباشت عوامل تولید و کاهش بهره‌وری کل عوامل و در نتیجه رکود در روند توسعه اقتصادی مناطق روستایی است.

۴-۵. بررسی میزان نقش نهادها در توسعه کارآفرینی روستایی

در جدول ۵، نتایج آزمون T تک‌نمونه‌ای به منظور بررسی میزان نقش نهادها در توسعه کارآفرینی روستاها آمده و وضعیت موجود نهادها از نظر اثرگذاری بر توسعه کارآفرینی روستایی بررسی شده است. مقادیر کجی و کشیدگی تمام متغیرها در دامنه ۲- تا ۲+ بود که نشان داد مفروضه توزیع نرمال برقرار بود و در نتیجه پیش فرض آزمون T تک‌نمونه‌ای برقرار بود. دامنه نظری نمرات متغیرها از حداقل ۱ تا حداکثر ۵ است که نمره بالاتر به معنای اثرگذاری بیشتر است. میانگین شاخص‌ها با معیار نظری ۳ که متوسط نمرات پرسش‌نامه است، مقایسه شد.

جدول ۵. آزمون T تک‌نمونه‌ای برای بررسی میزان نقش نهادها در توسعه کارآفرینی روستایی با معیار متوسط ۳

مؤلفه	شاخص	معیار نظری	میانگین	تفاوت میانگین	خطای استاندارد	مقدار t	مقدار p	نتیجه
نظام حقوق مالکیت	ثبات سیاسی	۳	۱/۸۸	-۱/۱۲	۰/۰۵۷	-۱۹/۵۳	< ۰/۰۰۱	کمتر از متوسط
	حاکمیت قانون	۳	۲/۲۰	-۰/۸۰	۰/۰۴۲	-۱۸/۹۸	< ۰/۰۰۱	کمتر از متوسط
	استقلال قضایی	۳	۲/۰۳	-۰/۹۷	۰/۰۳۹	-۲۴/۹۱	< ۰/۰۰۱	کمتر از متوسط
	کنترل فساد	۳	۱/۹۷	-۱/۰۳	۰/۰۲۸	-۲۷/۱۳	< ۰/۰۰۱	کمتر از متوسط
	حقوق مالکیت فیزیکی	۳	۲/۶۳	-۰/۳۷	۰/۰۵۳	-۶/۸۹	< ۰/۰۰۱	کمتر از متوسط
	حقوق مالکیت فکری	۳	۱/۸۳	-۱/۱۷	۰/۰۳۰	-۳۸/۳۴	< ۰/۰۰۱	کمتر از متوسط
	کل	۳	۲/۱۴	-۰/۸۶	۰/۰۲۶	-۲۳/۷۳	< ۰/۰۰۱	کمتر از متوسط
	شایستگی	۳	۲/۰۷	-۰/۹۳	۰/۰۳۳	-۲۸/۳۶	< ۰/۰۰۱	کمتر از متوسط
	آینده‌نگری	۳	۲/۲۹	-۰/۷۱	۰/۰۴۲	-۱۷/۱۲	< ۰/۰۰۱	کمتر از متوسط
	جامعیت	۳	۱/۹۲	-۱/۰۸	۰/۰۳۷	-۲۸/۷۷	< ۰/۰۰۱	کمتر از متوسط
نظام پاداش‌ها	عدالت	۳	۲/۳۰	-۰/۷۰	۰/۰۴۴	-۱۶/۰۳	< ۰/۰۰۱	کمتر از متوسط
	انعطاف‌پذیری	۳	۲/۵۴	-۰/۴۶	۰/۰۴۲	-۱۰/۸۴	< ۰/۰۰۱	کمتر از متوسط
	کل	۳	۲/۲۲	-۰/۷۷	۰/۰۳۲	-۲۳/۹۲	< ۰/۰۰۱	کمتر از متوسط
	نرخ بیکاری	۳	۱/۸۷	-۱/۱۳	۰/۰۴۲	-۲۶/۸۱	< ۰/۰۰۱	کمتر از متوسط
	نرخ تورم	۳	۲/۰۴	-۰/۹۶	۰/۰۵۷	-۱۶/۹۰	< ۰/۰۰۱	کمتر از متوسط
	کل	۳	۱/۹۴	-۱/۰۶	۰/۰۴۵	-۲۳/۲۹	< ۰/۰۰۱	کمتر از متوسط
	محدودیت	۳	۲/۴۸	-۰/۵۲	۰/۰۴۹	-۱۰/۶۵	< ۰/۰۰۱	کمتر از متوسط
	عدم اطمینان	۳	۱/۹۰	-۱/۱۰	۰/۰۴۷	-۲۳/۳۶	< ۰/۰۰۱	کمتر از متوسط
	کل	۳	۲/۲۵	-۰/۷۵	۰/۰۴۰	-۱۸/۳۷	< ۰/۰۰۱	کمتر از متوسط
	حقوقی قضایی	۳	۲/۳۷	-۰/۶۳	۰/۰۴۶	-۱۳/۷۰	< ۰/۰۰۱	کمتر از متوسط
ثبات اقتصادی	دسترسی به اطلاعات	۳	۱/۶۵	-۱/۳۵	۰/۰۴۸	-۲۸/۱۳	< ۰/۰۰۱	کمتر از متوسط
	مشارکت	۳	۲/۴۱	-۰/۵۹	۰/۰۶۱	-۹/۶۵	< ۰/۰۰۱	کمتر از متوسط
	پاسخ‌گو بودن	۳	۲/۰۹	-۰/۹۱	۰/۰۶۳	-۱۴/۵۸	< ۰/۰۰۱	کمتر از متوسط
	کل	۳	۲/۰۶	-۰/۹۴	۰/۰۴۵	-۲۰/۷۳	< ۰/۰۰۱	کمتر از متوسط
	آموزش	۳	۲/۰۱	-۰/۹۹	۰/۰۳۱	-۳۲/۱۷	< ۰/۰۰۱	کمتر از متوسط
	نمره کلی شاخص‌ها	۳	۲/۱۶	-۰/۸۴	۰/۰۳۴	-۲۴/۶۰	< ۰/۰۰۱	کمتر از متوسط

نتایج **جدول ۵** نشان داد میانگین تمام مؤلفه‌ها و شاخص‌های مؤثر در توسعه کارآفرینی روستایی کمتر از مقدار متوسط بود ($p < 0/05$)؛ بنابراین ساختار نامناسب نهادی نتوانسته است زمینه توسعه کارآفرینی روستایی در محدوده مطالعه را فراهم آورد. میانگین تمام مؤلفه‌ها و شاخص‌های آن‌ها کمتر از معیار نظری ۳ بود که نشان داد نقش نهادها در توسعه کارآفرینی روستایی وضعیت مطلوبی ندارد. دامنه میانگین‌ها از حداقل ۱/۶۵ برای شاخص دسترسی به اطلاعات تا حداکثر ۲/۶۳ برای شاخص حقوق مالکیت فیزیکی بود.

۵-۵. رتبه‌بندی مؤلفه‌ها و شاخص‌های نهادی مؤثر در توسعه کارآفرینی روستایی

در این بخش، از آزمون رتبه‌بندی فریدمن به منظور رتبه‌بندی مؤلفه‌های نهادی مؤثر در توسعه کارآفرینی روستایی به تفکیک روستاها استفاده شد.

جدول ۶. نتیجه آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی عوامل نهادی مؤثر در توسعه کارآفرینی روستایی به تفکیک هفده روستا

متغیرها	میانگین رتبه برحسب روستا								
	ولایت رود	وله	آسیاب درگاه امام‌چشمه	گرماب	گیسل	گشادر	میدانک	نسا	
نظام حقوق مالکیت	۳/۸۴	۴/۶۴	۴/۲۰	۳/۵۰	۳/۰۰	۲/۸۰	۴/۸۰	۳/۹۷	
نظام پاداش‌ها	۳/۷۵	۵/۰۹	۴/۴۰	۴/۸۳	۴/۶۰	۵/۲۰	۵/۶۰	۵/۱۹	
ثبات اقتصادی	۳/۳۳	۲/۵۵	۱/۴۰	۲/۵۸	۲/۲۰	۴/۰۰	۳/۶۰	۲/۰۱	
هزینه مبادله	۴/۹۶	۵/۰۵	۵/۰۰	۳/۱۷	۴/۸۰	۵/۱۰	۴/۴۰	۴/۳۵	
هزینه دادرسی	۵/۲۹	۳/۱۴	۴/۱۰	۶/۳۳	۵/۹۰	۴/۶۰	۴/۵۰	۵/۲۵	
شفافیت و پاسخ‌گویی	۴/۴۵	۲/۹۵	۴/۶۰	۳/۹۲	۴/۰۰	۳/۰۰	۱/۶۰	۳/۳۸	
نظام آموزشی و مهارت‌آموزی	۲/۳۹	۴/۵۹	۴/۳۰	۳/۱۷	۳/۹۰	۳/۳۰	۳/۵۰	۳/۸۴	
آزمون فریدمن	$X^2 = ۲۲/۹۱$ $p < ۰/۰۰۱$	$X^2 = ۱۶/۶۷$ $p = ۰/۰۱۱$	$X^2 = ۹/۳۹$ $p = ۰/۱۵۳$	$X^2 = ۱۲/۶۸$ $p = ۰/۰۴۸$	$X^2 = ۹/۸۶$ $p = ۰/۱۳۱$	$X^2 = ۸/۲۶$ $p = ۰/۲۲۰$	$X^2 = ۶/۴۸$ $p = ۰/۲۷۲$	$X^2 = ۱۰/۸۳$ $p = ۰/۰۹۴$	$X^2 = ۵۵/۷۳$ $p < ۰/۰۰۱$

ادامه جدول ۶. نتیجه آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی عوامل نهادی مؤثر در توسعه کارآفرینی روستایی به تفکیک هفده روستا

متغیرها	میانگین رتبه برحسب روستا							
	سرخه‌دره	وارنگه‌رود	گچسر	آزادبر	حسن کدر	ملک‌فالیز	کهنه‌ده	کوشک
نظام حقوق مالکیت	۴/۸۶	۳/۰۰	۴/۳۰	۳/۶۳	۳/۸۳	۴/۴۷	۴/۴۳	۳/۸۳
نظام پاداش‌ها	۵/۴۳	۵/۲۸	۴/۴۰	۴/۶۹	۵/۵۶	۵/۴۱	۵/۴۳	۴/۰۰
ثبات اقتصادی	۲/۶۴	۳/۱۱	۲/۷۰	۲/۲۵	۲/۳۱	۲/۱۸	۲/۵۷	۱/۵۰
هزینه مبادله	۳/۱۴	۴/۶۷	۴/۳۰	۵/۳۸	۵/۱۹	۴/۹۷	۴/۵۰	۵/۸۳
هزینه دادرسی	۵/۴۳	۵/۳۹	۳/۹۰	۴/۸۱	۵/۷۷	۵/۷۶	۵/۸۶	۵/۶۷
شفافیت و پاسخگویی	۲/۹۳	۱/۶۷	۵/۲۰	۲/۶۳	۱/۹۸	۲/۶۵	۲/۲۹	۴/۵۰
نظام آموزشی و مهارت‌آموزی	۳/۵۷	۴/۸۹	۳/۲۰	۴/۶۳	۳/۳۵	۲/۵۶	۲/۹۳	۲/۶۷
آزمون فریدمن	$X^2=12/32$ $p=0/038$	$X^2=24/31$ $p<0/001$	$X^2=4/66$ $p=0/588$	$X^2=14/88$ $X^2=$ $p=0/021$	$X^2=75/39$ $X^2=$ $p<0/001$	$X^2=50/09$ $X^2=$ $p<0/001$	$X^2=18/40$ $p=0/005$	$X^2=18/80$ $X^2=$ $p=0/005$

(منبع: خروجی آزمون)

نتایج آزمون رتبه‌بندی فریدمن در جدول ۶ نشان داد از نظر آماری تفاوت معناداری در میانگین مؤلفه‌ها در یازده روستا مشاهده شد ($p<0/05$) که شامل روستاهای ولایت‌رود، وله، امام‌چشمه، نسا، سرخه‌دره، وارنگه‌رود، آزادبر، حسن کدر، ملک‌فالیز، کهنه‌ده و کوشک بود. بررسی‌ها در محدوده مطالعه نشان داد عوامل هزینه دادرسی و هزینه مبادله نقش مهم‌تری در ساختار نهادی کارآفرینی روستایی داشتند که بیانگر آن است که ساختار نظام حقوقی و قانونی باید به‌گونه‌ای باشد که سرمایه‌گذاری در کسب‌وکارهای

کوچک روستایی با احساس امنیت در بخش‌های مختلف و مورد نیاز روستاها هدایت شود. بنابراین ضرورت حمایت قانون از اشخاص و اموال مستلزم اعمال مؤثر قانون و پیگرد قانونی تخلفات است.

۶. نتیجه

موضوع این پژوهش شناسایی متغیرهای نهادی مؤثر در کارآفرینی ناحیه روستایی نسا در شهرستان کرج است. الگوی اصلی تحقیق بر نظریه کارآفرینی نهادی بنیان نهاده شده است. براساس این نظریه، نهادها و فعالیت‌های کارآفرینانه رابطه دوسویه دارند. زیربنای نظری این رابطه براساس دیدگاه‌های نورث (North, 1990, 1994 & 1997)، بامول (Baumol, 1990) و ویلیامسون^{۱۳} (2000) است. در منابع و مطالعات در زمینه نهادها (North, 1990; Baumol, 1990; Sobel, 2008) و کارآفرینی (Stenholm, 2013) فرض بر این است که محیط‌های نهادی شرایطی را برای تصمیم‌گیری فردی ایجاد می‌کنند و بر این اساس، چارچوب نهادی که در آن یک فعالیت انجام می‌شود، اغلب تعیین می‌کند که آیا این فعالیت مولد، غیرمولد یا مخرب است (Douhan & Henrekson, 2010). پس از بررسی پیشینه و مبانی نظری تحقیق در خصوص کارآفرینی نهادی، هفت مؤلفه و بیست شاخص مؤثر نهادی در توسعه کارآفرینی شناسایی شده است. مؤلفه‌های پژوهش نشان می‌دهد ساختار نهادی موجود شرایط مساعدی ندارد و قادر نیست مقدمات کارآفرینی در محدوده مطالعه را فراهم کند.

بررسی‌های انجام‌شده درباره کارآفرینی در ناحیه روستایی نسا نشان می‌دهد این فعالیت در ناحیه مذکور وضعیت مناسبی ندارد و کسب‌وکارهایی روستایی عملاً در جهت تأمین حداقل معاش خانواده است؛ به طوری که این فعالیت‌ها امکان رقابت با صنایع تولیدی اطراف شهرها را ندارد و صرفاً با رویکرد اشتغال خانوادگی و با حداقل میزان سرمایه‌گذاری شکل گرفته است. همچنین مطالعات نشان می‌دهد فعالیت کارآفرینی در ناحیه روستایی نسا فاقد فرایند نوآوری در عرصه کسب‌وکار روستایی، از جمله ایجاد و انتشار محصولات جدید و معرفی روش‌های جدید تولید، است.

از بررسی مقایسه‌ای این ناحیه با سایر نقاط کشور به لحاظ ساختار تاریخی و شرایط اجتماعی، اقتصادی و نهادی با سایر نقاط کشور دریافت می‌شود فعالیت‌های کارآفرینانه پاداش مناسبی برای تولیدکنندگان و فعالان عرصه اقتصادی به همراه نداشته است تا زمینه نوآوری، تقسیم کار و ارزش افزوده مناسب برای ساکنان را فراهم آورد؛ زیرا عوامل ناقص حقوق مالکیت باعث افزایش هزینه مبادله‌داری‌ها می‌شود و به طور قطع در چنین شرایطی کارآفرینی از ارزش‌های اصلی جامعه نخواهد بود؛ زیرا عوامل و عناصر نهادی باعث ایجاد عدم اطمینان در

13. Williamson

فرایند تولید و اشتغال می‌شود و در نتیجه کارآفرینی مولد شکل نمی‌گیرد.

تحلیل اوضاع اقتصادی ایران در دوره‌های مختلف نشان می‌دهد اقتصاد معیشتی «بخور و نمیر» شیوه اصلی زندگی اقتصادی تاریخی ما دست کم تا مقطع انقلاب مشروطه بوده و حیات فعالیت اقتصادی ما به اقتصاد دلالی و در تجارت به «زدوبند» پیوند خورده است (رضاقلی، ۱۳۹۸).

مطالعات چارلز عیسوی (۱۳۶۲) در خصوص اقتصاد ایران در اواسط قرن نوزدهم نشان می‌دهد در ایران دلالی و واسطه‌گری در مقابل فعالیت‌های مولد و کارآفرین قرار می‌گیرد و تیشه به ریشه فعالیت‌های مولد می‌زند (به نقل از افراخته، ۱۳۹۸).

براساس پژوهش‌های گروه مهندسين مشاور هاروارد در فاصله سال‌های ۱۳۳۰ تا ۱۳۳۷، محال است در ایران تولید مدرن ریشه‌دار شود؛ زیرا در ایران، سوداگری زمین، مسکن و پول سود زیادی دارد و برنامه مبارزه با فساد مبتنی بر پیشگیری وجود ندارد (به نقل از همان).

در همین راستا، بی‌توجهی به امنیت یکی از مسائل مهم اساسی و راهبردی در اقتصاد ایران بوده که نتوانسته است از حقوق مالکیت دفاع کند. همین امر موجب شده است داریی‌ها در معرض خطر قرار گیرد و سرمایه‌ها در جاهایی متمرکز شود که امکان پنهان کردن و جابه‌جایی آن زیاد باشد. در نتیجه تولید در ایران، اعم از تولید کشاورزی و صنعتی، بسط نیافت و به تبع آن «ذخیره دانش، حداکثر آنچه ساخته و پرداخته می‌شد در حداقل معیشت و زندگی بوده است» (رضاقلی، ۱۳۹۸).

برپایه یافته‌های توصیفی، میانگین کل عوامل نهادی مؤثر در توسعه کارآفرینی روستایی برابر با ۲/۱۶ است که کمتر از مقدار متوسط بوده است. همچنین میانگین تمام مؤلفه‌ها، از جمله حقوق مالکیت (۲/۱۳)، نظام پاداش‌ها (۲/۲۶)، ثبات اقتصادی (۱/۹۴)، هزینه مبادله (۲/۲۵)، هزینه دادرسی (۲/۳۷)، شفافیت و پاسخ‌گویی (۲/۰۵) و نظام آموزشی و مهارت‌آموزی (۲/۰۱)، کمتر از مقدار متوسط بوده است. بیشترین میانگین را مؤلفه هزینه دادرسی با میانگین ۲/۳۷ و هزینه مبادله با میانگین ۲/۲۵ داشتند و کمترین میانگین را ثبات اقتصادی با میانگین ۱/۹۴ داشت.

نتایج پرسش‌نامه در محدوده مطالعه آشکارا از نقش ضعیف و ناکارآمد عوامل نهادی در مناطق روستایی حکایت دارد. امتیازات داده شده به نقش عوامل نهادی، چه در ابعاد حقوقی و قانونی که شامل حمایت از فضای کسب‌وکار بوده و چه در زمینه اجرای قوانین و مقررات، کمتر از مقدار متوسط بوده است. بر این اساس، ساختار نهادی موجود نشان‌دهنده عدم اعمال مناسب حقوق مالکیت در مناطق روستایی است. این فرایند با توجه به فقدان حمایت

نهادها از افراد مستعد و نوآور، نقش پررنگ حمایت از دلالتی و واسطه‌گری را از نگاه مردم محلی مشهودتر کرده است؛ زیرا این شرایط باعث افزایش هزینه مبادله دارایی‌ها می‌شود و امکان ایجاد کارآفرینی مولد را سلب می‌کند. مسلماً ساختاری که باعث عدم شفافیت در حوزه کسب‌وکار روستایی شده و ریسک مبادله دارایی‌ها را افزایش داده است، امکان سرمایه‌گذاری مناسب در مناطق روستایی را از بین می‌برد؛ زیرا حوزه کسب‌وکار در مناطق روستایی پیش‌بینی‌ناپذیر است و عملاً امکان برنامه‌ریزی بلندمدت فعالیت‌ها در مناطق روستایی فراهم نخواهد شد.

از نتایج پژوهش حاضر این است که عوامل نهادی نقش مؤثری در توسعه کارآفرینی روستایی دارند؛ بنابراین از این نظر، تحقیق پیش‌رو با یافته‌های برخی مطالعات مانند قاسمی و دیگران (۱۳۹۹)، هاشمی و دیگران (۱۳۹۲) و حیدری‌ساربان (۱۳۹۴) تا حدودی مشابهت دارد. نقش عوامل نهادی، به‌خصوص نهادهای حاکمیتی، در توسعه کارآفرینی روستایی و حمایت از حقوق مالکیت نیز با یافته‌های برخی تحقیقات (Avramenko & Silver, 2010; Fortunato, 2014) مطابقت دارد. همچنین اوضاع اجتماعی - اقتصادی و نهادی با تأکید بر اهمیت حکمرانی و نقش حاکمیت قانون با نتایج بعضی مطالعات (Korsgaard et al., 2015; North & Smalbone, 2006; Pezzini, 2001) همسانی دارد. از این‌رو لازم است با درک چگونگی ایجاد تغییرات نهادی و استفاده از مشوق‌های علمی کارا، تغییرات نهادی در راستای سیاست‌های کلان تولید ملی و اشتغال‌سازمان‌دهی شود.

با توجه به یافته‌ها و نتایج تحقیق پیشنهادها و راهکارهای سیاستی به این شرح بیان می‌شود:

۱. براساس نظریه نهادی، وابستگی به مسیر، نقشی اساسی در توصیف و انتخاب‌های اعضای جامعه دارد و نشان می‌دهد انتخاب فردی و عقلانیت فردی کارآفرینان در بستر نهادی تبیین‌پذیر است؛ بنابراین ضرورت توجه به اصلاح بستر نهادی بیش از سایر عوامل اهمیت دارد؛ زیرا اگر بستر نهادی مساعد شود، به ایجاد حقوق مالکیت کارا و کاهش هزینه‌های مبادلاتی منجر می‌شود و زمینه را برای توسعه کارآفرینی روستایی فراهم می‌آورد؛

۲. دولت در جایگاه طرف سوم در توسعه کارآفرینی روستایی حائز اهمیت است. اگر دولت منافع آحاد جامعه را در نظر بگیرد و با اعمال حاکمیت قانون از حقوق مالکیت دفاع کند و زمینه توزیع عادلانه ثروت در جامعه را فراهم آورد، کارآفرینی روستایی مولد رونق خواهد گرفت؛ در غیر این صورت، با حمایت از گروه‌های خاص و ذی‌نفوذ، حقوق مالکیتی‌ای را تعریف و تعیین می‌کند که درآمد گروه صاحب قدرت را، بدون توجه به پیامدهای آن در ثروت کل جامعه، به حداکثر می‌رساند. از تبعات چنین وضعیتی چپاول منابع و ناکارآمدی حقوق مالکیت است که خود، بر فعالیت‌های کارآفرینانه تأثیر می‌گذارد.

ملاحظات اخلاقی

حامی مالی

این مقاله حامی مالی ندارد.

مشارکت نویسندگان

تمام نویسندگان در آماده‌سازی این مقاله مشارکت کرده‌اند.

تعارض منافع

بنابه اظهار نویسندگان، در این مقاله هیچ‌گونه تعارض منافی وجود ندارد.

تعهد کپی‌رایت

طبق تعهد نویسندگان، حق کپی‌رایت (CC) رعایت شده است.

References

- Acs, Z. J., Autio, E., & Szerb, L. (2014). National systems of entrepreneurship: Measurement issues and policy implications. *Research Policy*, 43(3), 476-494. <https://doi.org/10.1016/j.respol.2013.08.016>.
- Afarakhteh, H. (2018). *Iran's rural economy*. Tehran: Hableroud Publishing. (in Persian)
- Afarakhteh, H. (2019). The role of mental structures in realizing Iran's development plans. *Interdisciplinary Studies in Humanities*, 11(3), 49-74. <http://doi.org/10.22035/ISIH.2020.3371.3608>. (in Persian)
- Avramenko, A., & Silver, J. A. (2010). Rural Entrepreneurship: Expanding the Horizons. *International Journal of Entrepreneurship and Innovation Management*, 11(2), 140-155. <https://doi.org/10.1504/IJEIM.2010.030065>.
- Baumol, W. J. (1990). Entrepreneurship: Productive, unproductive, and destructive. *Journal of Political Economy*, 98(5, Part 1), 893-921. [https://doi.org/10.1016/0883-9026\(94\)00014-X](https://doi.org/10.1016/0883-9026(94)00014-X).
- Douhan, R., & Henrekson, M. (2010). Entrepreneurship and second-best institutions: Going beyond Baumol's typology. *Journal of Evolutionary Economics*, Springer, 20(4), 629-643. <http://doi:10.1007/s00191-010-0174-4>.
- Drabensott, M., Novack, N., & Abraham, B. (2003). Main streets of tomorrow: Growing and financing rural entrepreneurs: A conference summary. *Economic Review*, Federal Reserve Bank of Kansas City, 88(Q III), 73-85.
- Fortunato, M. W. P. (2014). Supporting rural entrepreneurship: A review of conceptual developments from research to practice. *Community Development*, 45(4), 387-408. <https://doi.org/10.1080/15575330.2014.935795>.
- Ghasemi, A., Mohajerani, A., & Haghighatian, M. (2020). Investigating the effects of social components and institutional environment on the development of entrepreneurship. *Haft Hesar Environmental Studies (Haft Hesar)*, 8(31), 75-83. <http://doi.org/10.29252/haft-hesar.8.31.9>. (in Persian)
- Harper, D. A. (2003). *Foundations of entrepreneurship and economic development*. New York: Routledge.
- Hashemi, S., Amini, S., Motiee Langroodi, H., Ghadiri Ma'soum, M., & Rezvani, M. (2013). Development of Rural Entrepreneurship with Emphasis on Local institutions (Case Study: Behabad, Yazd Province). *Journal of Research and Rural Planning*, 3, 1-26. <https://doi.org/10.22067/JRRP.V2I3.14741>. (in Persian)

- Henderson, J. (2002). Building the rural economy with high-growth entrepreneurs. *Economic Review-Federal Reserve Bank of Kansas City*, 87(3), 45-75. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/5043980_Building_the_Rural_Economy_with_High-growth_Entrepreneurs.
- Heydari Sarban, V. (2014). The role of social capital in strengthening entrepreneurship in rural areas, case study: Ardabil province. *Geography and Environmental Planning*, 26(2), 165-178. <https://doi.org/20.1001.1.20085362.1394.26.2.11.2>. (in Persian)
- Kim, S., & Lee, J. (2012). E-Participation, Transparency, and Trust in Local Government. *Public Administration Review*, 72(6), 819-828. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6210.2012.02593.x>.
- Korsgaard, S., Müller, S., & Tanvig, H. W. (2015). Rural entrepreneurship or entrepreneurship in the rural—between place and space. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 21(1), 5-26. <https://doi.org/10.1108/IJEBr-11-2013-0205>.
- Lafuente, E., Vaillant, Y., & Rialp, J. (2007). Regional differences in the influence of role models: Comparing the entrepreneurial process of rural Catalonia. *Regional Studies*, 41(6), 779-796. <https://doi.org/10.1080/00343400601120247>.
- McEchery, N., & Pelloni, G. (2006). Rural entrepreneurs and institutional assistance: an empirical study from mountainous Italy. *Entrepreneurship and Regional Development*, 18(5), 371-392. <https://doi.org/10.1080/08985620600842113>.
- Naudé, W. (2011). *Entrepreneurship and economic development*. London: Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/9780230295155_1.
- North, D. C. & Smallbone, D. (2006). Developing entrepreneurship and enterprise in Europe's peripheral rural areas: some issues facing policy-makers. *Eur Plan Stud*, 14(1), 41-60. <https://doi.org/10.1080/09654310500339125>.
- North, D. C. (1990). *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*. New York, NY: Cambridge University Press. <http://doi.org/10.1017/CBO9780511808678>.
- North, D. C. (1991). Institutions, ideology, and economic performance. *Cato Journal*, 11(3), 477-496. Retrieved from https://econpapers.repec.org/article/ctojournal/v_3a11_3ay_3a1992_3ai_3a3_3ap_3a477-496.htm.
- North, D. C. (1994). Economic Performance Through Time. *The American Economic Review*, 84(3), 359-368. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/2118057>.
- North, D. C. (1997). Understanding economic change. In *Transforming post-communist political economies* (pp. 13-18). Washington, DC: National Academies Press.

- North, D. C. (1998). Institutions, Institutional Change, and Economic Performance (Translated from English to Persian by M. R. Moeini). Tehran: Planning and Budget Organization Publications. (in Persian)
- North, D. C. (2005). *Understanding the process of economic change*. Princeton, NJ.: Princeton University Press.
- North, D. C. (2019). *Understanding the Process of Economic Change* (Translated from English to Persian by M. S. Mohajerani and Z. Farzizadeh). Tehran: Nahadgara Publishing. (in Persian)
- Pezzini, M. (2001). Rural Policy Lessons from OECD Countries. *International Regional Science Review*, 24(1), 134-145. <https://doi.org/10.1177/016001701761013024>.
- Reza Gholi, A. (2019). *If the North was Iranian* (A review of the history, economy, politics and culture of Iran). Tehran: Nahadgara Publishing. (in Persian)
- Samadi, A. H. (2019). Institutions and entrepreneurship: unidirectional or bidirectional causality?. *Journal of Global Entrepreneurship Research*, 9(3). Retrieved from <https://link.springer.com/article/10.1186/s40497-018-0129-z>.
- Sobel, R. S. (2008). Testing Baumol: Institutional quality and the productivity of entrepreneurship. *Journal of Business Venturing*, 23(6), 641-655. <https://doi.org/10.1016/j.jbusvent.2008.01.004>.
- Stathopoulou, S., Psaltopoulos, D., & Skuras, D. (2004). Rural entrepreneurship in Europe: A research framework and agenda. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 10(6), 404-425. <https://doi.org/10.1108/13552550410564725>.
- Stenholm, P., Acs, Z. J., & Wuebker, R. (2013). Exploring country-level institutional arrangements on the rate and type of entrepreneurial activity. *Journal of Business Venturing*, 28(1), 176-193. <https://doi.org/10.1016/j.jbusvent.2011.11.002>.
- Williamson, O. E. (2000). The new institutional economics: Taking stock, looking ahead. *Journal of Economic Literature*, 38(3), 595-613. <https://doi.org/10.1257/jel.38.3.595>.
- Zandieh, Sh., Sarafizadeh Qazvini, A., Alem Tabriz, A., & Sakhdari, K. (2020). Rural entrepreneurship development model based on cognitive empowerment and clarification of the role of institutional environment in it: A case study of rural businesses. *Village and Development*, 23(2), 63-87. <http://doi.org/10.30490/RVT.2020.328430.1149>. (in Persian)